

jezus

Bert Dicou

jezus

jezus

uit de serie *Goddeeltjes*

Bert Dicou

INHOUD

Vooraf 5

- 1 Een mens, vol van Geest 12
- 2 Gelaat van God 32
- 3 Wat ik met Jezus heb. Gesprek 1, Peter 42
- 4 Lijden 49
- 5 Pasen 63
- 6 Jezus leeft 74
- 7 Wat ik met Jezus heb. Gesprek 2, Danijel en Jannie 83
- 8 Tot slot 97

'Iemand heeft iedereen lief', *interview* 104

Vooraf

In de paasnacht (de nacht voor het eigenlijke paasfeest) van het jaar 2009 stonden er twee mensen voor de deur van onze Hoornse kerk te wachten. Marc en Tanja. Het was even na drieën, in het holst van de nacht dus. Marc en Tanja wachtten daar geduldig op het begin van de fakkeltocht door de stad. Onze kerk had een persbericht verspreid en overal posters opgehangen, dus ze wisten dat dit stond te gebeuren. Inderdaad stroomde na verloop van tijd, het zal inmiddels zo half vier zijn geweest, een dertigtal wakers de kerk uit, een fakkel in de hand. De stille tocht door de stad begon. We bewaarden de stilte, wat niet zo moeilijk was in de uitgestorven straten van de stad. We probeerden de stilte ook te bewaren toen we via het centrale stadsplein, tevens uitgaanscentrum, naar de kerk terugkeerden. Maar dat viel nog niet mee. De kroegen gingen juist uit en er was een massa dronken jeugd op de been die ons van alles toeriep. ‘Hé, zijn jullie van de Ku Klux Klan?’ ‘Kijk nou, een sekte’. Vriendelijk legden wij uit dat het de paasnacht was. Als we iets meer aandacht gehad hadden en het publiek iets minder dronken was geweest, hadden we kunnen vertellen dat we alvast op pad gegaan waren omdat we hoopvol uitzagen naar het einde van de nacht. Jezus Christus, doodgemar-

teld aan een kruis, zou uit de dood worden opgewekt. Zijn licht zou opnieuw stralen en de wereld verrijken. Vermoedelijk was ik op dat moment zelf al niet heel erg wakker meer, want ik heb Marc en Tanja, die zich stilletjes bij de tocht aansloten, niet bewust opgemerkt. Maar een tijdje later meldden ze zich met de vraag of ze misschien deel konden nemen aan onze ‘open gesprekskring’. Dat kon uiteraard. Deze kring heet niet voor niets zo, het is een laagdrempelige gespreksgroep voor liefhebbers van binnen en buiten de gemeente waar je gerust ook op incidentele basis aan deel kunt nemen. Later sloten ze zich aan bij de twintigers/dertigers-groep en zag ik hen af en toe bij andere activiteiten van de gemeente.

Het was vermoedelijk nog in datzelfde jaar 2009 dat ik voor het eerst bij hen op bezoek kwam, in Marcs appartement in het centrum van Hoorn. Nog steeds val ik af en toe bij hen binnen. Marc is zelfstandig ondernemer. Tanja, zijn vriendin, is juriste. Tanja had destijds nog een huis in het Brabantse dorp waar zij vandaan kwam. Dat eerste gesprek staat mij nog levendig voor de geest. Voor beiden was het een geheel nieuwe ervaring om een dominee op bezoek te krijgen. Marc heeft geen kerkelijke achtergrond en wist zo goed als niets van het christelijk geloof. Tanja is rooms-katholiek. Een betrokken katholiek: in haar dorp was ze actief als kerkelijk

vrijwilliger, ook in de liturgie, ook als er geen priester in de buurt was.

We praatten die avond, onder meer, over allerlei aspecten van geloven en dan speciaal de protestantse vorm daarvan. Marc was nieuwsgierig, hij deed een serieuze poging te begrijpen waarom wij in de kerk het nog iedere week over Jezus hebben. Ik op mijn beurt deed een serieuze poging dat uit te leggen.

Marc's wereld en die van mij kwamen bij elkaar toen we het hadden over wat er nu echt belangrijk is in je leven. Marc had daar al vaak zijn gedachten over laten gaan. Hij was, langer geleden al, tot de conclusie gekomen dat het erom gaat dat je niet al te zelfzuchtig leeft en rekening houdt met de mensen om je heen. Zonder anderen meteen te veroordelen of al meteen iets van ze te vinden. Ik kon aansluiten en zeggen dat precies dat ook een kernpunt was van wat Jezus in zijn tijd verkondigde. En dat we het daar in de kerk vaak over hebben. Het is niet het hele verhaal van Jezus, zei ik, er is meer te vertellen. Maar dit is wel een heel belangrijk punt.

Bij het schrijven van dit boekje heb ik Marc en Tanja in gedachten gehouden. Ik wil in dit Goddeeltje het verhaal van Jezus vertellen op zo'n manier dat het overkomt bij iemand als Marc, die geïnteresseerd is maar weinig kennis heeft van de geloofstraditie. Maar ik vertel het

ook voor mensen zoals Tanja. Ik ontdekte dat Tanja het plezierig en zinvol vindt om haar gedachten te spiegelen aan die van iemand wiens vak het is erover na te denken. Dat past goed bij haar eigen zoektocht naar spirituele en religieuze inspiratie.

Het 'hele verhaal' vertellen in één boekje van niet al te grote omvang is erg ambitieus, realiseer ik me. Ik heb voor de gemakkelijkste weg gekozen en ga vooral in op de aspecten die mij het meeste aanspreken. Om het niet al te eenzijdig mijn verhaal te maken, heb ik daarnaast een aantal personen uit mijn netwerk de vraag voorgelegd welke rol Jezus in *hun* leven speelt. Vrienden van ons, Jannie en Danijel, zij dominee en hij, onkerkelijk, 'man van de dominee', bleken bereid mij in hun gedachten en gevoelens te laten delen. Peter, sinds een paar jaar lid van mijn Hoornse gemeente, maar daarvoor al jaren volop aanwezig als een van de vaste organisten, was eveneens bereid.

Die paasnacht in 2009 was niet de eerste die we organiseerden en ook niet de laatste. In Tanja ontdekte ik al snel een echte paasnachtliefhebber. Zij raakte betrokken bij alle edities die we in de daaropvolgende jaren gehouden hebben. Bovendien vindt zij het leuk om mee te doen aan de werkgroep die het programma voor onze geloofsgemeenschap bedenkt en presenteert zij ook regelmatig een avond. Het gaat er bij ons ongetwijfeld

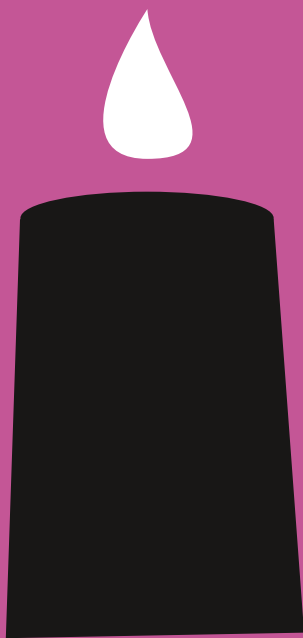
anders aan toe dan in haar Brabantse dorp, maar het zou kunnen dat ze toch al toe was aan iets wat meer aansloot bij de ook in religieus opzicht pluriforme wereld van dit moment. Exclusief christelijk hoeft het van haar trouwens niet te zijn.

Een aantal van die paasnachten was Marc eveneens van de partij. Zijn voorkeursplek was bij de vuurkorf in de tuin.

Overigens een belangrijke plek. In de paastijd roept een vuur in een tuin voor mensen die het verhaal van Jezus een beetje kennen, al snel associaties op. Het is de nacht van de arrestatie van Jezus, de nacht voor zijn executie. Zijn liefste leerling, Petrus, had zich stiekem naar de tuin bij het gerechtsgebouw begeven. Als gevolg van de gebeurtenissen was het een drukte van belang. Het wachten duurde lang. Petrus stond zich te warmen bij het vuur. Hij werd herkend, drie keer zelfs. Drie keer ontkende hij dat hij Jezus kende. Dit is de beroemde – beruchte – verloochening uit het evangelie.

Aan het eind van de paasnacht kan het vuur in de vuurkorf dienen om er de paaskaars mee aan te steken. Dat is inmiddels een vaste gewoonte geworden. De paaskaars wordt dan vanuit de tuin in optocht binnengedragen in een duistere kerk – het licht overwint, de Heer is waarlijk opgestaan! Misschien mede onder de katholieke invloed van Tanja maken we daar tegenwoordig een mooie processie van.

I Een mens, vol van Geest

In het lied *Here was a man* van Johnny Cash wordt Jezus als volgt geïntroduceerd:

Here was a man, a man
Who was born in a small village
The son of a peasant woman
He grew up in another small village
Until he reached the age of thirty
He worked as a carpenter

Then for three years
He was a traveling minister
But he never traveled more
Than two hundred miles from
Where he was born and
Where he did go he usually walked

He never held political office
He never wrote a book
Never bought a home
Never had a family
He never went to college

And he never set foot inside a big city
Yes, here was a man

(tekst Johnny Bond, Tex Ritter)

<http://www.youtube.com/watch?v=t6So5hJ95WA>

De levensbeschrijving gaat nog een tijdje verder op dezelfde toon, maar dan is de conclusie:

More than nineteen centuries have come and gone
And today he's a centerpiece of the human race
Our leader in the column to human destiny

Er is, zegt het lied ten slotte, in al die eeuwen geen persoon of geen macht geweest die zo bepalend is geweest voor de ontwikkeling van de mensheid als juist deze ene man. *Here was a man...*

Die conclusie zou best eens kunnen kloppen. In ieder geval kunnen we zonder aarzeling vaststellen dat hij

twee millennia na zijn leven behoort tot de bekendste en meest geliefde personen uit de geschiedenis. Gelet op het alleszins bescheiden begin, is het een groot wonder dat er tweeduizend jaar later zoveel mensen zijn die zich christen noemen, wat niets anders betekent dan: volgeling van Jezus Christus.

Cijfers

Hoeveel volgelingen van Jezus zijn er eigenlijk? Een recente telling houdt het op zo'n 2,3 miljard. Daarmee is het christendom de grootste godsdienst ter wereld. Op de tweede plaats staat de islam met 1,6 miljard aanhangers. Zie *The World's Religions in Figures* van Todd M. Johnson en Brian J. Grim (2013), een voor de liefhebber van religie (en cijfers) hoogst fascinerend boek. Het boek ontkracht een populaire misvatting: dat het christelijk geloof ernstig op zijn retour is. Sowieso is de mensheid nauwelijks bezig de religie achter zich te laten, zoals sommigen hopen. Het aantal aanhangers van het christendom vertoont nog altijd een stijgende lijn. Ook de meeste andere godsdiensten zitten in de lift. Dat komt niet alleen door de groei van de wereldbevolking. Het atheïsme is een tijd in opkomst geweest in de twintigste eeuw, maar is inmiddels duidelijk over zijn hoogtepunt

heen. In 1970 was nog ruim 19 procent van de wereldbevolking atheïst of agnost, in 2010 is dat teruggelopen tot nog geen 12 procent. Slechts 2 procent noemt zich atheïst, dat wil zeggen dat zij het bestaan van God ontkennen; de overige 10 procent hangt niet een bepaalde religie aan maar kan wel degelijk religieus of spiritueel zijn ingesteld zijn of zelfs actief zijn op dit terrein. In West-Europa zijn relatief veel agnosten en atheïsten te vinden: respectievelijk 20,6 (in Nederland zelfs 26,4) en 2,9 procent.

Volgens de voorspellingen zal het percentage aanhangers van een religie de komende veertig jaar verder stijgen, van 88 procent van de wereldbevolking naar 91 procent. Hoewel de islam sterk in opkomst is, zal het christendom eveneens blijven groeien (nu ongeveer een derde, doorstijgend naar 36 procent) en de grootste godsdienst blijven. Daarbij zal de geografische verschuiving die op dit moment plaatsvindt zich voortzetten. In 1910 woonde 80 procent van de christenen in Europa of Noord-Amerika. Inmiddels is dit percentage gedaald tot 40 procent. De meeste volgelingen van Jezus zijn dus buiten dit gebied te vinden. China bijvoorbeeld is een land waar het christendom hard groeit.

Wat geloven christenen?

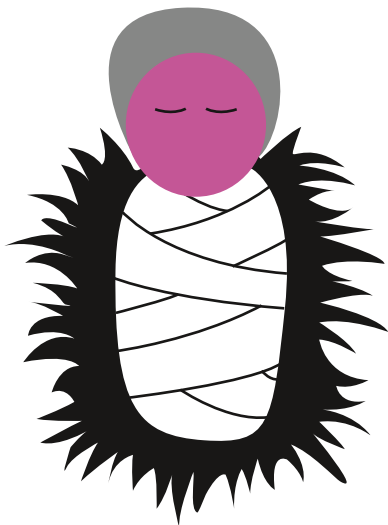
Het christendom is een godsdienst met onderling sterk verschillende verschijningsvormen. Christenen geloven soms zeer verschillende dingen. Een gemeenschappelijk kenmerk is echter dat ze allemaal Jezus als de centrale figuur van hun geloof beschouwen. Wie God wil leren kennen, moet naar Jezus kijken. Deze karakterisering geldt ook voor de Remonstrantse Broederschap, de kleine kerk die deze *Goddeeltjes* samenstelde. De Remonstrantse Belijdenis (2006) zegt:

Wij geloven in Jezus, een van Geest vervulde mens,
het gelaat van God dat ons aanziet en verontrust.
Hij had de mensen lief en werd gekruisigd
maar leeft, zijn eigen dood en die van ons voorbij.
Hij is ons heilig voorbeeld van wijsheid en van moed
en brengt ons Gods eeuwige liefde nabij.

Maar wie was Jezus?

In bovenstaand stukje klinken poëtische en gelovige woorden. Dat is de manier waarop christenen (remonstrantse christenen, in dit geval) over Jezus spreken. Maar wie *was* die ‘van Geest vervulde’ mens nu eigenlijk?

Die vraag is helaas nog niet zo eenvoudig te beantwoorden. Buiten de Bijbel hebben we vrijwel geen bronnen, en de bijbelse bronnen – de vier levensbeschrijvingen, ‘evangeliën’ genoemd, die we in het Nieuwe Testament vinden – behoren eerder tot de categorie van het geloofsgetuigenis dan tot die van de biografie. Alle vier deze evangeliën geven dan ook een eigen beeld van Jezus. Het is niet zo gemakkelijk te bepalen welk beeld de historische werkelijkheid het beste benadert.

Na het ontstaan van deze bijbelboeken is men trouwens doorgestaan met het opschrijven van verhalen en uitspraken van Jezus. Hoe groter de afstand tot zijn tijd, hoe groter de kans dat die verhalen en uitspraken meer de inzichten van de auteur weergaven dan de feiten. Een mooi voorbeeld zijn de geschriften van de Nag Hammadi-bibliotheek, waar Jezus allerlei gnostische wijsheden in de mond worden gelegd.

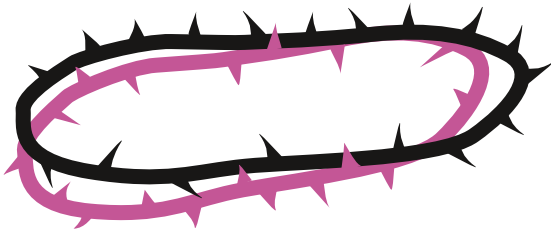
Een antwoord dat zich beperkt tot wat de vier evangeliën gemeenschappelijk hebben, zou ongeveer zo kunnen klinken. Jezus was een gelovige Jood uit de eerste eeuw. Hij leefde in de tijd dat het Joodse land bezet was door de Romeinen. Jezus leefde in de Romeinse provincie Galilea, in het noorden. Hij liet zich dopen in de Jordaan door een radicale boeteprofeet die de spoedige komst van het Koninkrijk van God aankondigde, Johannes de Doper. Jezus begon ook zelf de komst van dat Rijk te verkondigen. Samen met een aantal volgelingen trok hij door het land. Hij was niet alleen een prediker, hij genas ook mensen. Meer dan eens dreef hij demonen uit. Als mensen naar hem toekwamen met het verlangen afstand te nemen van hun fouten en verkeerde keuzes en opnieuw te beginnen, vergaf hij hun hun zonden. Hij vertelde talloze verhalen die gaan over de bereidheid anderen te vergeven. Zelfs je vijanden kun je liefhebben, vond hij. De belangstelling nam voortdurend toe. Steeds

massaler kwam men naar hem luisteren. Ook kwamen er steeds meer mensen naar hem toe die hoopten door hem genezen te worden. Behalve wonderbaarlijke genezingen werden er ook andere wonderen aan hem toegeschreven.

Verschillende malen begaf hij zich naar de meer zuidelijk gelegen provincie Judea en de daarin gelegen stad Jeruzalem, van oudsher praktisch en spiritueel centrum van het Joodse volk. Daar lag de tempel, in die tijd juist schitterend uitgebreid door de Romeinse zetbaas koning Herodes. Daar zetelde de geestelijke leiding van het volk. De hogepriesters en schriftgeleerden van de tempel hadden veel macht. Er waren actieve religieuze stromingen als de Farizeeën en de Sadduceeën.

Jezus had weinig op met deze religieuze elite. Hij beschuldigde hen ervan te zeer de letter van de religieuze wetten serieus te nemen en te weinig de geest daarvan. Hij vond hen maar schijnheilig. Hij aarzelde niet om zijn leerlingen en anderen ronduit te vertellen wat hun hemelse Vader van hen verlangde. Anders dan in die tijd gebruikelijk, sprak hij God gemoedelijk-vertrouwelijk aan met Abba, 'papa'. God is als een liefhebbende vader. Dat hij als zelfbenoemde profeet, en dan nog uit de tweederangs provincie Galilea, met gezag over de wil van zijn Vader dacht te kunnen spreken, mensen hun zonden vergaf als was hij God zelf, leidde tot grote weerstand

bij de religieuze elite. Hij leek zich wel 'Gods zoon' te voelen. Behalve dat dit duidelijk godslastering was, kreeg men het vermoeden dat zijn volgelingen hem gingen zien als de Messias ('Christus'), de lang verwachte koning van het in oude glorie herstelde rijk onder Gods leiding. Er zou misschien wel een opstand van komen. Toen was de maat vol en lieten ze hem arresteren. De tempelpriesters leverden hem uit aan het Romeinse gezag. Onder zware druk ging de landvoogd en rechter (Pilatus) akkoord met een veroordeling tot de meest gruwelijke executiemethode die de Romeinen in huis hadden: de kruisiging.

Het lijkt erop dat Jezus wist dat ze hem uiteindelijk zouden arresteren en hem om zouden brengen. Hij zei dit ook steeds tegen zijn naaste volgelingen, de twaalf discipelen ('leerlingen'). Hij zei hun dat hij besloten had dat lijden op zich te nemen, dit was de weg die hij te gaan had. Maar de leerlingen wilden dat niet horen, zij hoopten juist op de start van dat mooie nieuwe koninkrijk waar Jezus zo vaak over gesproken had. Uiteindelijk was het één van de twaalf, Judas, die hem zou verraden. Alle vier de evangeliën besteden zeer veel aandacht aan het laatste deel van het verhaal, de 'lijdensgeschiedenis'. Alle vier eindigen ze met een eigen versie van 'het lege graf'. Op de vroege ochtend van de derde dag vanaf zijn dood bleek het graf leeg te zijn. De gekruisigde was opgewekt uit de dood. Twee evangelisten vertellen over zijn geboorte. Verder beperken de evangelisten zich in hun verhaal tot de paar jaar dat Jezus door het land trok.

Van Christus tot christendom

Samenvattend: Jezus was een lokaal opvallende figuur, iemand die aanhangers kreeg, maar ook veel weerstand opriep. Hij was een geweldige verhalenverteller, zowel in de kleine kring van zijn trouwe volgelingen als voor een grote massa. Hij inspireerde mensen met visioenen van

een nieuw en beter leven in een nieuwe en betere wereld, welke verhalen en visioenen later op schrift zijn gesteld. In godsdienstig opzicht was Jezus een gelovige Jood en had hij geen andere intentie dan om dat te blijven, hoe hoog hij ook over zijn eigen opdracht dacht. Hij hoopte zeker dat de groep van twaalf volgelingen die hij als zijn naaste medewerkers beschouwde, het werk voort zou zetten als hij er niet meer zou zijn. Maar hij stichtte geen kerk of iets wat daarop leek.

Volgens de traditie trok Jezus niet langer dan drie jaar rond. Van zijn 30ste tot zijn 33ste. Als jonge man nog, op zijn 33ste, werd hij gearresteerd en geëxecuteerd. Die drie jaar zorgden ervoor dat twee millennia later twee miljard mensen zich christen noemen en dat er binnen en buiten de kerken onverminderd aandacht voor zijn leven en boodschap is. Wie in januari 2014 bij een bekende internetboekwinkel op zoek ging naar boeken met *Jezus* in de titel of ondertitel, kon kiezen uit 999 Nederlandstalige titels. Wie zich graag wat breder oriënteerde, vond bij dezelfde boekhandel 10.539 Engelstalige boeken met *Jesus* in de titel of ondertitel.

Deze verbluffende ontwikkeling kan niet anders verklaard worden dan door hoe men hem al in de allereerste tijd na zijn leven is gaan zien. Zonder twijfel speelt de ervaring van de opstanding daarbij een cruciale rol. Kort na zijn dood – volgens het verhaal vanaf de derde dag – is

Jezus als 'levend' ervaren. Ongezocht kregen niet alleen zijn directe leerlingen maar ook steeds meer anderen de ervaring Jezus gezien te hebben en soms zelfs door hem aangesproken te zijn.

De apostel Paulus, die een zeer belangrijke rol speelde in het ontstaan van de kerk, is op precies die manier tot het geloof in Christus gekomen. Hij was in eerste instantie een christenvervolger, een van degenen die de christenen als ketters en godslasteraars beschouwden. De geestelijke autoriteiten zetten er na Jezus' dood stevig op in een einde aan de christelijke beweging te maken. Aanhangers werden gearresteerd en soms zelfs ter dood veroordeeld. Op een keer was Paulus (die toen nog Saulus heette) onderweg naar Damascus om een groep christenen te arresteren toen hij onderweg zo'n verschijning had. Een fel licht, en een stem die hem aansprak: 'Saul, Saul, waarom vervolg je mij?' – Saulus, wat ben je eigenlijk aan het doen? Na deze ervaring veranderde hij in een van de vurigste pleitbezorgers van het christendom.

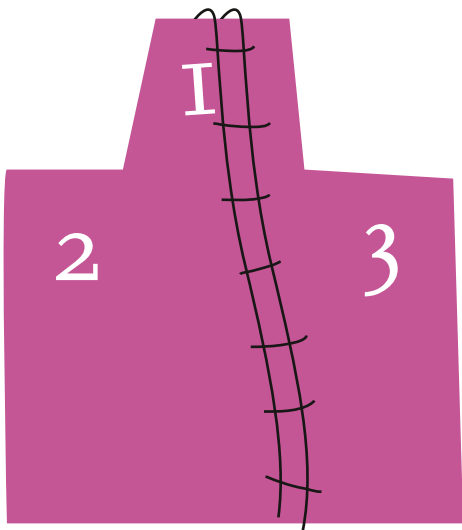
Naast de ervaring dat Jezus leefde, op welke manier dan ook, is bepalend geweest dat men hem veel sterker nog dan voorheen is gaan zien als 'horend bij God'. Men had er geen moeite meer mee om hem te zien als de Messias of de Zoon van God. Daarmee ging men hem ook ervaren als verlosser, bevrijder. Het geloof in hem maakte je

tot een nieuw mens, hier op aarde, en opende tevens de toegang tot het eeuwig leven. In de hierboven aangehaalde belijdenispassage is Jezus aangeduid als 'een van Geest vervulde mens'. De eerste christenen deelden de ervaring dat diezelfde Geest die Jezus vulde, ook op hen kon overslaan. Zij voelden dat zij er samen eveneens toe in staat waren: een sterke onderlinge betrokkenheid, een houding van radicale onzelfzuchtigheid, een verregaande bereidheid tot vergeven, zelfs van degenen die je kwaad willen doen. Zoals Paulus het zei: dit nieuwe leven wordt gekenmerkt door drie woorden, geloof, hoop en liefde, waarvan de liefde de meeste is.

Wanneer dit realiteit werd in het gemeenschapsleven van zo'n nieuwe gemeente, voelde men dat als het aanbreken van het Koninkrijk van God, de andere wereld waarover Jezus zo vaak gesproken had. Jezus is ons voorgegaan op een weg die nu al nieuwe mensen van ons maakt. Ons oude leven heeft afgedaan, ons nieuwe leven is begonnen. Paulus vergeleek het met de opstanding van Jezus. In Jezus' verrijzenis kunnen christenen als het ware opnieuw geboren worden.

Essentieel was dat de onderlinge verbondenheid in de nieuwe gemeenschappen maatschappelijk grensoverschrijdend was: iemand met een hoge positie was niet meer waard dan iemand uit de onderste lagen van de samenleving. Dit sloot aan bij wat Jezus zelf altijd had

laten zien. Hij vond mensen die in de verdrukking zaten of niet helemaal deugden stukken interessanter dan schriftgeleerden en personen die erg overtuigd waren van hun eigen gelijk en belangrijkheid. 'De eersten zullen de laatsten zijn' (en andersom) is een terugkerend motief in zijn verhalen. Wie de minste durft te zijn, zal eerder ontdekken dat hij of zij vooraan staat dan degene die zich naar voren dringt.

Wanneer een door iedereen verachte ‘Samaritaan’ wel oog heeft voor iemand die in elkaar geslagen langs de kant van de weg ligt, en allerlei vrome lieden niet, dan is het wel de Samaritaan die vooraan staat in het Koninkrijk. Jezus vertelt dit verhaal als hem gevraagd wordt wat het belangrijkste van het geloof is.

Dit zijn stuk voor stuk elementen die terugkeren in het christendom van onze tijd. Ook tegenwoordig nog bepalen ze de christelijke levenshouding.

Er kwam een wetgeleerde die hem op de proef wilde stellen. Hij vroeg: ‘Meester, wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven?’ Jezus antwoordde: ‘Wat staat er in de wet geschreven? Wat leest u daar?’ De wetgeleerde antwoordde: ‘Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw kracht en met heel uw verstand, en uw naaste als uzelf.’ ‘U hebt juist geantwoord,’ zei Jezus tegen hem. ‘Doe dat en u zult leven.’

Lucas 10:25-30

Daarna vertelde Jezus hem de parabel van de barmhartige Samaritaan.

Sociaal-maatschappelijk

Uit het bovenstaande is al op te maken dat de verkondiging van Jezus een sterke sociaal-maatschappelijke component had. Nogal wat revolutionairen die een meer rechtvaardige samenleving voorstonden waar iedereen gelijke kansen heeft, lieten zich inspireren door het evangelie. Tolstoj is wel het bekendste voorbeeld.

Een bekende uitspraak van Jezus is dat je onmogelijk God kunt dienen en de Mammon (de geldgod). Geldzucht en naastenliefde gaan niet samen. Wie vooral bezig is met wat hij of zij wil kopen (of nog niet kan kopen), heeft minder aandacht over voor wat volgens Jezus veel belangrijker is. Wie niets heeft, kan zich misschien veel gemakkelijker verbinden met anderen. Jezus gaat niet alleen met armen maar ook met hooggeplaatsten om. Natuurlijk zijn zij ook welkom in Gods rijk. Toch waarschuwt hij hen: hoe kun je ooit genade vinden in Gods ogen als je je hele leven – bij wijze van spreken – feestviert, maar de bedelaar die bij je deur ligt te creperen niet opmerkt? Vooral in het evangelie van Lucas tref je deze uitspraken en verhalen aan. In Lucas 18:22-23 antwoordt Jezus een rijke man die de volmaaktheid zoekt – en al heeft gezegd dat hij een bewust leven leidt en zich aan alle geboden houdt – dat hij, als hij per se volmaakt wil worden, nog één ding kan doen: ‘Verkoop

alles wat u hebt en verdeel de opbrengst onder de armen, dan zult u een schat in de hemel bezitten. Kom daarna terug en volg mij!

Franciscus (de middeleeuwse heilige) nam hier een voorbeeld aan en bevrijdde zich van alle banden aan het materiële. Hij gaf letterlijk alles weg wat hij had (tot en met de kleren die hij aanhad) en besloot uitsluitend nog te leven van wat mensen hem zouden geven.

In het evangelie van Matteüs staat een tekst waarin het gaat over de jongste dag. De doden zullen herrijzen. Sommigen zullen deelnemen aan het Koninkrijk dat dan in volle glorie van start gaat. Als enig criterium geldt: 'ik had honger en jullie gaven mij te eten, ik had dorst en jullie gaven mij te drinken. Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij op, ik was naakt, en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij, ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe.' Wie in de mensen in nood van onze wereld 'Christus heeft herkend' en daarnaar gehandeld, is van harte welkom, de anderen hoeven nu niet meer aan te kloppen (Mat. 25:31-46).

Johnny Cash Man In Black

I wear the black for the poor and the beaten down,
Livin' in the hopeless, hungry side of town,

I wear it for the prisoner who has long paid for his crime,
But is there because he's a victim of the times.

I wear the black for those who never read,
Or listened to the words that Jesus said,
About the road to happiness through love and charity,
Why, you'd think He's talking straight to you and me.

Well, we're doin' mighty fine, I do suppose,
In our streak of lightnin' cars and fancy clothes,
But just so we're reminded of the ones who are held back,
Up front there ought 'a be a Man In Black.

I wear it for the sick and lonely old,
For the reckless ones whose bad trip left them cold
[..]

<http://www.youtube.com/watch?v=iXRmJyIyJbM>

Johnny Cash ging door het leven als de ‘the man in black’ en in dit lied legt hij uit waarom. Interessant in dit verband is dat hij een boek schreef met als titel *The Man in White* (1986; Ned. vert.: *De man in het wit*, 2008). Het gaat over de ontmoeting die het leven van Paulus een totaal andere wending gaf, die met ‘de man in het wit’, de opgestane Christus.

2 Gelaat van God

Het christendom is een unieke godsdienst: in het centrum van de aandacht staat geen goddelijke macht, maar: een mens, iemand die hier op aarde heeft rondgelopen. Deze mens laat God zien. Hij is 'het gelaat van God'.

Wij geloven in Jezus, een van Geest vervulde mens, / het gelaat van God / Hij (...) brengt ons Gods eeuwige liefde nabij.

In het evangelie wordt de relatie tussen deze mens, God en de Geest weer op een andere manier uitgedrukt. Dit is wat Marcus vertelt over het moment dat Jezus zijn missie begon:

In die tijd kwam Jezus vanuit Nazaret, dat in Galilea ligt, naar de Jordaan om zich door Johannes te laten dopen. Op het moment dat hij uit het water omhoogkwam, zag hij de hemel openscheuren en de Geest als een duif op zich neerdalen, en er klonk een stem uit de hemel: 'Jij bent mijn geliefde Zoon, in jou vind ik vreugde.'

Marcus 1:9-11

Jezus leefde vanuit die verbondenheid met zijn Vader. De vreugde hierover wist hij te delen met iedereen die

hij ontmoette en die daarvoor openstond. Het was ongetwijfeld die vreugde, dat plezier, en de voelbare vrijheid die Jezus bracht die de mensen zo onweerstaanbaar aantrok.

Jezus ging Jericho in en trok door de stad. Er was daar een man die Zacheüs heette, een rijke hoofd tollenaar. Hij wilde Jezus zien, om te weten te komen wat voor iemand het was, maar dat lukte hem niet vanwege de menigte, want hij was klein van stuk. Daarom liep hij snel vooruit en klom in een vijgenboom om Jezus te kunnen zien wanneer hij voorbijkwam. Toen Jezus daar langskwam, keek hij naar boven en zei: 'Zacheüs, kom vlug naar beneden, want vandaag moet ik in jouw huis verblijven.' Zacheüs kwam meteen naar beneden en ontving Jezus vol vreugde bij zich thuis.

Lucas 19:1-6

Tot in onze tijd besluiten mensen dat het de moeite waard is om zich in Jezus te verdiepen en hem beter te leren kennen. Voor sommigen is hij vooral een fascinerende figuur uit de geschiedenis van de mensheid. Anderen ontdekken dat zij nog meer in Jezus zien: iemand die heel dicht bij God staat en de weg naar God voor ons opent, 'het gelaat van God', of op zijn minst 'een mens vol van Geest' – Gods Geest. Iemand die de liefde van God dichtbij brengt.

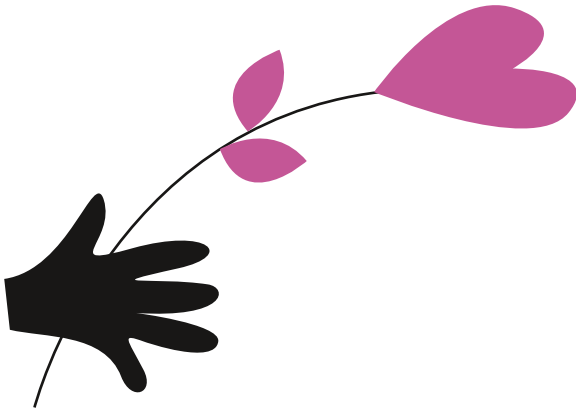
In de weken dat ik dit boekje aan het schrijven was, trad Teuntje toe tot mijn gemeente. Een jonge vrouw die op het punt stond een jaar naar het buitenland te gaan voor ontwikkelingswerk. Voor haar vertrek wilde ze graag belijdenis doen. Ze schreef haar eigen belijdenis. Hieronder enkele fragmenten.

Teuntje

Ik wil leven naar wat God ons in de Bijbel heeft laten weten en wat Jezus ons heeft verteld en voorgedaan. Dat betekent onder andere om liefdevol te zijn naar zowel anderen als mezelf. Daarbij ben ik me ervan bewust dat ik niet volmaakt ben, dat het soms moeilijk is om waar te maken wat ik van mezelf verwacht, en dat het moeilijk is om aan mijn eigen idealen trouw te blijven. Ik geloof dat God dit accepteert, dat Hij barmhartig is, en dat Hij steeds een nieuwe kans geeft.

Voor mij is Jezus' leven een steuntje in de rug om te begrijpen wat van mij gevraagd wordt. Hij is een geduldige leraar die in zijn handelen en spreken heeft laten zien hoe bevrijdend het voor jezelf en anderen is om volledig te leven vanuit Gods Geest, en hoe je dat als mens kunt doen. Jezus leefde zo vanzelfsprekend vanuit Gods Geest, dat ik naar de genade verlang om dat op vergelijkbare wijze te doen, Zijn Liefde te voelen en door

te geven. Vaak zijn er momenten dat ik dat inderdaad zo
ervaar en dat ik mensen in mijn omgeving kan bena-
deren met de liefde die 'er is'. Ook als het moeilijk is,
soms even mislukt, hoop ik daarop en blijf ik daarnaar
verlangen.

Zelfs voor doorgewinterde christenen kan het een spannende en verrijkende ontdekkingstocht zijn om tijd vrij te maken voor de ontmoeting met Jezus. Bij de voorbereiding van dit boekje stuitte ik op de website *The Jesus Question* van Victoria Jones, een Amerikaanse uit de buurt van Boston (<http://thejesusquestion.org/>). De 'Jesus Question' verwijst naar een kort gesprek in het evangelie (Mar. 8:27-29). Nadat Jezus zijn leerlingen eerst gevraagd had wat de mensen over hem zeiden ('Wie zeggen de mensen dat ik ben?'), stelde hij hun de veel belangrijkere vraag: 'En wie ben ik volgens *jullie*?' Een vraag waar iedere christen sindsdien zijn/haar eigen antwoord op mag geven.

Victoria Jones inventariseert sinds 2011 op haar website antwoorden uit de geschiedenis, de kunst en de popmuziek. Het resultaat is een rijke verzameling beschouwingen met voorbeelden uit alle culturen en alle tijdperken, met ruime aandacht voor hedendaagse kunst.

Ik was benieuwd naar de achtergrond van Victoria en naar wat de ontdekkingstocht haar zelf had opgeleverd. Dus ik mailde haar met de vraag daar iets over te vertellen. Hieronder het resultaat.

Victoria's geloofsgeschiedenis

In mijn jeugd hoorde ik bij een baptistengemeente in North Carolina. Ik ging voor het eerst echt over het geloof nadenken toen ik op mijn twaalfde naar de middelbare school ging. Daar ontmoette ik namelijk mensen die niet het 'zuivere' leven leidden zoals mij dat altijd was voorgehouden. Sommigen beweerden zelfs dat God niet bestond en dat de Bijbel een sprookjesboek was. Anderen bleken wel sterke morele overtuigingen te hebben, maar hingen een andere religie aan dan het christendom. Ik begon mij af te vragen wat er nu zo speciaal was aan het christendom en of het wel een levenskrachtige levensbeschouwing was. Tot op dat moment had ik dat altijd aangenomen omdat de volwassenen dat zeiden; ook al mijn vrienden gingen naar de kerk. Nu was het tijd om een eigen keuze te maken. Op die jonge leeftijd begon ik me actief te verdiepen in andere religies en wereldbeschouwingen. Het was in de tijd dat internet populair begon te worden. Meteen als ik van school kwam, zette ik de computer aan, typte mijn zoekvragen in en struinde islamitische, joodse, atheïstische, mormoonse en Wicca-websites af. Daarbij maakte ik steeds aantekeningen; later vergeleek ik die. Ook hield ik me langdurig op in chatrooms met discussies over godsdienst. Mijn conclusie was dat velen wel iets in Jezus zagen, maar dat

alleen christenen claimden dat hij God was en zijn dood de verlossing van de mensheid inhield. Stapje voor stapje ging ik beter begrijpen wat dat inhield. Na talloze uren te hebben besteed aan het bestuderen van de argumenten die elke religie had voor haar variant van het geloof, kwam ik tot de conclusie dat die van het christendom het sterkst waren. Mijn hart wist het al, maar mijn hoofd moest het ook weten en dat was nu zo.

Tijdens een christelijk zomerkamp besloot ik de knoop door te hakken en een leerling van Christus te worden, dat wil zeggen hem te volgen. Zijn woorden beschouwde ik als waar. Ik besloot dat ik mijn levensstijl daarbij wilde laten aansluiten. Praktisch: niet vloeken, stelen of klasgenoten pesten. Geen seks, hoewel de meesten van mijn leeftijdgenoten dat wel deden. Ik las de Bijbel, bad tot Jezus en begon steeds meer van hem te houden. Dit vormde mijn identiteit: ik voelde me aanvaard zoals ik was, ik hoefde van mezelf niet populairder, slimmer of atletischer te zijn dat ik was.

Ondertussen, veertien jaar later, heeft mijn geloof zich wel verder ontwikkeld. Ik denk nu toch anders over het 'koninkrijk van God' en wat het goede nieuws van het evangelie is. In mijn schooltijd deed ik mee aan een deur-tot-deur-campagne. Ik beschouwde het als mijn plicht om mensen te vertellen dat zij zondaars waren, maar – goed nieuws! – dat Jezus voor hen gestorven

was. Als ze dat zouden accepteren, zouden ze naar de hemel gaan. Inmiddels zie ik verlossing meer als iets dat betrekking heeft op de *hele* werkelijkheid. Het gaat er niet in de eerste plaats om dat individuen na hun leven goed terechtkomen. Het gaat erom hoe we ons leven hier leiden. Hoe we met elkaar het visioen werkelijkheid laten worden van een wereld zonder armoede en vooroordeel, lijden en haat. Dat zie ik nu als mijn voornaamste taak: het koninkrijk van God in het hier en nu te helpen realiseren. Ik ben me ervan bewust geworden hoezeer sociale gerechtigheid onderdeel was van Jezus' missie. Nog steeds beschouw ik me als 'ambassadeur van het geloof', maar ik doe dat nu door gedetineerden te bezoeken en dak- en thuislozen niet alleen te ondersteunen maar ook vriendschappelijk met hen om te gaan. Precies waar Jezus ons toe heeft opgeroepen.

Persoonlijke verlossing is voor mij nog steeds essentieel. Ook dat je daarover vertelt. Maar dat doe ik nu in een andere taal dan vroeger. Ik zal de bekende clichéfrases zo veel mogelijk vermijden. 'Jezus accepteren als je Heer en Heiland' of: 'Christus stierf voor jouw zonden'. In een gesprek over het geloof ga ik liever zonder de standaardwoorden op zoek. Ik kom dan eerder uit bij wat deze uitdrukkingen echt bedoelen.

De afgelopen twee jaar is mijn geloofsleven verrijkt door het gebruik van beeldmateriaal. Het is niet zo dat ik aan

iconenverering doe, ik gebruik beelden om mijn ogen te betrekken bij mijn inkeer. Kunstenaars zijn theologen, zij verschaffen je vaak spirituele inzichten. Ook geven beelden vaak een goed beginpunt voor het gebed.

Wat ik leerde van mijn onderzoek voor

The Jesus Question

De grootste ontdekking was wel dat er zo veel diversiteit is in de manier waarop christenen Jezus ervaren. Vaak heel anders dan ik hem ervaren heb. Er zijn bijvoorbeeld mensen die Jezus gezien of gehoord hebben in een visioen. Ik was altijd heel sceptisch over deze mystieke ontmoetingen. Volgens mij placht Jezus zich niet meer zo aan anderen te openbaren. Maar ik sta nu meer open voor de mogelijkheid dat mensen hem zo ervaren. Verder vond ik het heel verrijkend te zien hoe overal ter wereld de interactie tussen cultuur en geloof weer anders uitpakt. Het is bemoedigend om te zien dat Christus zich in iedere cultuur thuis kan voelen. Hij is er voor alle mensen. Ik heb veel plezier beleefd aan een research-project rond Jezus in niet-westerse culturen. Zo schreef ik over Chinese christenen in de zevende eeuw met hun 'Jezus Soetra's' (<http://thejesusquestion.org/2011/08/22/the-jesus-sutras-part-1/>). En later over de oorspronkelijke Amerikaanse volken aan de Noordwestkust, die

totempalen voor Jezus maakten (<http://thejesusquestion.org/2013/03/07/depictions-of-jesus-in-northwest-coast-art/>). Het onderzoek voor de blogs heeft me genezen van het vooroordeel dat moderne christelijke kunst hetzelfde was als slechte kunst, kitscherig en sentimenteel. De gemiddelde christelijke boekhandel en kerkzaal had me die indruk gegeven. In werkelijkheid blijkt er nog altijd volop krachtige christelijke kunst gemaakt te worden. En wat ik vind, gebruik ik dus ook voor mijn eigen visuele meditaties. Een foto van een kunstwerk bekeken op het beeldscherm van mijn computer is een geschikt startpunt voor geconcentreerde aandacht en gebed. Voordat ik dat deed, was mijn tijd met God vaak een kwestie van lezen en praten, zingen soms. De visuele dimensie heeft mijn omgang met Christus aanzienlijk verdiept.

Voor mij is Jezus...

Voor mij is Jezus 'de Christus' – de beloofde verlosser, oorsprong, doel en centrum van de geschiedenis. Het woord dat ik het meest met hem associeer is 'verrijzenis'. Hij zorgt ervoor dat in dode dingen het leven terugkeert. Dat is wat hij voor mij gedaan heeft. Hij maakt alle dingen mooi en nieuw. Ik ben heel dankbaar dat hij mij heeft uitgekozen om deel uit te maken van zijn werk in deze wereld.

3 Wat ik met Jezus heb Gesprek 1, Peter

De Nederlandse situatie is anders dan die in North Carolina. Mijn overzeese contact gaf een mooi inkijkje in hoe het christen-zijn zich in deze tijd ontwikkelt. Maar ik wilde deze vragen – wat Jezus voor iemand betekent, hoe het geloof een rol speelt in je levensgeschiedenis – ook voorleggen aan iemand die in verschillende opzichten iets dichterbij huis was.

Ik benaderde Peter. In 2011 werd hij lid van mijn kerk, de Doopsgezinde-Remonstrantse gemeente Hoorn. Hij schreef een eigen belijdenis en trad toe als remonstrants lid. Peter is leraar muziek op een scholengemeenschap. Hij woont met Marjon en zoon Loek in een woongemeenschap in het centrum van de stad. Ik kende Peter al langer, hij is namelijk één van de twee vaste organisatoren. Bovendien was hij muzikaal betrokken bij alle zes paasnachten die we in Hoorn organiseerden. Hier zijn verhaal.

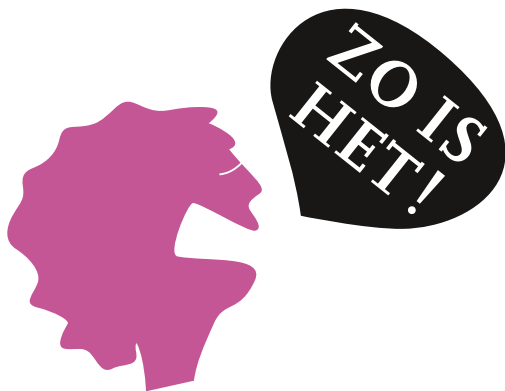
Met open armen

Mijn familie is orthodox protestant. Wij waren thuis gereformeerd-vrijgemaakt, dat is een nogal rationeel ingestelde richting. Het was belangrijk te kunnen vertellen hoe het zat. Een cultuur van belezenheid en van elkaar de loef afsteken. Er werd veel gediscussieerd en je deed je best het beter te weten dan de ander. Ik was het tweede kind in ons gezin, tien maanden jonger dan mijn zus Margreet. We zijn voor een belangrijk deel samen opgegroeid. Tegenwoordig is er niet zo veel contact meer. Ik ben weggegroeid van dat milieu, ook van de rationele sfeer van met elkaar omgaan. Ik heb daar niet zoveel meer mee.

Mijn vader ging dood toen ik zestien was. Plotseling. Opeens kreeg ik een bijzondere rol in het gezin. Ik was de oudste jongen. Mijn voornaamste gevoel was: hier ben ik niet toe in staat. Dat was ook mee bepaald door ons geloof: als mens kun je er weinig aan doen hoe het met je gaat. Ik ben daar later echt totaal anders over gaan denken. De grote ontdekking van mijn leven is dat je zelf verantwoordelijk kunt zijn en hoort te zijn. Als ik op mijn werk hoor dat iets nu eenmaal zo is, dan zal ik dat gegarandeerd tegenspreken. Ook wat geestelijke zaken aangaat ben ik allergisch geworden voor

‘zo is het’. Verder vind ik het tegenwoordig niet zo interessant meer wat iemand gelooft, wat iemand ermee doet zegt mij meer. Ik doe mijn werk met overgave en plezier, maar absolute prioriteit heeft toch het omgaan met de mensen om je heen. Werk is maar werk.

Geloof is belangrijk voor mij. Inkeer, stilstaan bij de dingen die er toe doen... Voor mij is er één complex van goddelijkheid. Ik geloof in God in het algemeen en Jezus is daar een verschijningsvorm van. Vroeger zongen we: ‘ik wens te zijn als Jezus’. Dat vind ik inmiddels ietsje te hoog gegrepen. Ik ben als Petrus, mijn naamgenoot uit de Bijbel. Impulsief, spontaan, grote mond, haantje-de-voorste. Enthousiast volgeling van

Jezus, 'dit gaat niet gebeuren, ik zal je niet verloochenen'.
Maar o zo feilbaar.

Ik ben nog niet zover dat ik mijn vijanden lief kan hebben. Hier in onze woongemeenschap treed ik wel op als 'onbezoldigd burgemeester'. Ik probeer de mensen bij elkaar te brengen als er wat aan de hand is. Doordat ik ADHD heb, ben ik extreem gevoelig voor geluidsprikkels. Op een keer was ik weer eens woedend naar buiten gestormd toen een zwerver die hier vaker komt lawaai aan het maken was in de tuin. Hij sprak me daar toen op aan en ineens realiseerde ik me: hij is ook een mens, hij leeft volkomen anders dan ik, maar als ik nou eens begin met hem te accepteren zoals hij is...

In Jezus is God naar ons toegekomen. Hij had een stel wonderen, dat was niet normaal. Maar het gaat vooral om wat hij zei. Wees bereid elkaar je tekortkomingen toe te geven en te vergeven. Zo kun je telkens opnieuw beginnen. Wie zonder zonde is, werpe de eerste steen. En verder: wat doe je met je geld? Wat doe je met je aandacht? Wie hebben dat nodig? Het gaat niet om zelfverlossing. Wel heb ik ook zelf op moeilijke momenten in mijn leven veel aan mijn geloof gehad. Toen ik pas gescheiden was, had ik sterk het gevoel 'nu raak ik alles kwijt'. Ik ervoer toen: er is iemand die van je blijft houden, je mag er zijn. Dat was een licht in mijn verdriet. Toen mijn vader doodging en gevonden werd, was ik degene die het tegen mijn moeder moest zeggen. Ik zei: 'papa is bij de Heere'. Dat is dan een troost. Ook van: je ziet hem later terug. Inmiddels heb ik meer een nieuwsgierigheid naar wat er na de dood komt dan zekerheid.

Mijn favoriete beeld van Jezus is dat waarin hij met open armen staat. Laat de kinderen tot mij komen. Komt allen tot mij die vermoeid en belast zijn. Het gigantische beeld in Rio de Janeiro met de uitgestrekte armen, maar dan iets meer met de handen naar voren, omarmend. Voor mij gaat het evangelie om liefde. 'Waar liefde woont, gebiedt de Heer zijn zegen.'

Zonder liefde stelt het geen moer voor. Liefde in dienstbaarheid. En om vertrouwen: je komt altijd goed terecht.

Zonder liefde ben je nergens

Al kon ik nog zozeer
in prachtige preken
mijn redes afsteken
en wist ik wijze woorden op ieder gebied
maar had ik de liefde niet
dan was het toch meer
wat trommelgekletter
gezwets en geschetter
had ik de liefde niet.

Al blies ik trompet
hoog van de toren
al zong ik in koren
de sterren van de hemel, het hoogste lied
maar had ik de liefde niet
dan klonk het toch net
als toeters en bellen.
Ik had niets te vertellen
had ik de liefde niet.

Zonder liefde ben ik nergens
zonder jullie stel ik niets voor.
Had ik jullie niet bij me
dan ging ik er aan onderdoor.
Want liefde is echt
en liefde is aardig
is open, oprecht
en eerlijk, rechtvaardig.
't Is liefde die ziet
hoe opnieuw te beginnen
die ieder verdriet
ook de dood kan overwinnen.

KAREL EYKMAN, BEWERKING VAN DE EERSTE BRIEF
AAN DE KORINTHIËRS, HOOFDSTUK 13.

UIT: *MET OPEN OGEN. 100 BIJBELSE GEDICHTEN*

4 Lijden

Het meest voorkomende beeld van Jezus is dat van zijn levenseinde. De armen gespreid, spijkers door de handen, aan een houten kruis geslagen. Op de Filippijnen laat zich ieder jaar op Goede Vrijdag (de dag van Jezus' lijden en dood) een aantal gelovigen kruisigen om dit gebeuren opnieuw op te voeren en zo hevig mogelijk mee te beleven. In Nederland wordt sinds een aantal jaren een kruis door de straten van een grote stad gedragen als onderdeel van een musicalachtige hervertelling van het lijdensverhaal (*The Passion*). Het crucifix is ook populair als sieraad. Je hoeft er niet gelovig voor te zijn om met een hangertje met de gekruisigde rond te lopen. 'Hij had de mensen lief en werd gekruisigd' – zo staat het in de remonstrantse belijdenis. Het tweede lijkt geen logisch gevolg van het eerste. Toch is er wel degelijk een relatie. Jezus omringde zich graag met simpele zielen, zieken, zondaars, tollenaars en hoeren en verkondigde meer dan eens dat God beslist meer hield van dit ongeregeld volk dan van bijbeldeskundigen en vroomheidskampioenen. Dat was in een samenleving waar de georganiseerde geestelijkheid behoorlijk wat macht bezat een levensgevaarlijke zaak. Dat Jezus met gezag sprak over wat God wil, zelf zonden vergaf en in de tempel

alle handelaren van het plein afjoeg omdat hij dit niet passend vond in het huis van zijn Vader, maakte het plaatje compleet. ‘Van deze man moeten we af.’ Toen hij op een ezel Jeruzalem binnenreed en de massa’s hem toejuichten, was er ook een concrete aanleiding om hem te arresteren. Dit was namelijk precies wat geprofeteerd was van de verhoopte nieuwe koning namens God, de Messias (Zacharia 9:9-10).

Het christendom is geen mooiweergodsdienst die met een grote mate van vrijblijvendheid wijsheden over de liefde verkondigt. Er wordt uitvoerig getoond wat er kan gebeuren als je die wijsheden serieus neemt.

Dit gedeelte van het verhaal, de week voor de arrestatie, de arrestatie zelf, de verhoren, de kruisiging, krijgt relatief zeer veel aandacht in de evangeliën. Kenmerkend is dat Jezus zich niet verzette. Hij leek het te beschouwen als de voltooiing van zijn taak. Volgens de verslagen in de evangeliën heeft hij zichzelf weliswaar volkomen overgegeven aan wat ze met hem wilden doen, maar wel op zo’n manier dat er uit dit schijnbaar passieve ondergaan een enorme kracht en innerlijke vrijheid sprak. Uit alles wat hij nog kon zeggen sprak dat hij het onderging, maar er in feite boven stond.

Goede Vrijdag en Pasen horen bij elkaar. Pasen is de overwinning op de dood. Maar in zekere zin wordt die overwinning al aangekondigd in het lijden. Ook Goede

Vrijdag is al een confrontatie tussen de machten van de dood en de machten van de liefde. Geweld, onverschilligheid, haat en dwang lopen stuk op de macht van liefde en vergeving. Jezus heeft alles wat er in dat laatste deel van zijn leven naar hem toekwam aan minachting, haat, zinloze wreedheid aanvaard als behorend bij zijn weg. Hoe eenzaam hij zich ook voelde op die weg, hij liet niet toe dat die machten greep op hem kregen. Aan het kruis bad hij voor zijn beulen, 'want zij weten niet wat ze doen' (Lucas 23:34).

Christenen hebben altijd gevoeld dat dit een overwinning is die herhaalbaar is. Wie erin slaagt niet zelf ook tot haat en agressie te vervallen als hij met haat of agressie bejegend wordt, heeft een kans de negatieve spiraal te doorbreken. Wie laat zien waar je uit zou kunnen komen met liefde en vergeving, heeft een kans ook anderen daarmee de ogen te openen.

Jezus, geweld, onrecht 1

Er zijn altijd kleine groepen radicale christenen geweest voor wie Jezus' oproep Gods liefde zonder beperkingen te laten stromen een stimulans was om zich actief in te zetten voor vrede, waar ook ter wereld. Dat Jezus niet de leider van een gewelddadige revolutie wilde zijn en zich

zelfs niet gewapend wilde verdedigen is voor hen een voorbeeld. Zij kiezen radicaal voor geweldloosheid. Ze zijn ervan overtuigd dat je daarmee dingen bereikt die je anders niet zou bereiken. Voor Quakers en Mennonieten zijn geweldloos communiceren, geweldloos verzet tegen onrecht en mediation belangrijke concretisering van hun geloof.

Kort geleden ontvingen we in Hoorn Maarten van der Werf, landelijk coördinator voor Nederland van het Mennonitische Christian Peace Maker Team (CPT, www.cpt-nl.org). Hij vertelde dat hij na een leven lang bezig te zijn geweest met het thema vrede, op zijn 62ste had besloten aan het CPT mee te gaan doen (hij was nu 65). De CPT-teams begeven zich naar conflicthaarden en proberen daar door hun simpele aanwezigheid en door gesprekken met mensen aan te knopen de-escalerend te werken en daadwerkelijk een klein beetje vrede te stichten. Vaak werken ze samen met plaatselijke organisaties die zich inzetten voor de rechten van de burgers. Maarten zelf was een aantal malen met zo'n team in Hebron geweest. In deze Palestijnse stad op de westelijke Jordaanoever staan Palestijnen en kolonisten tegenover elkaar. De kolonisten zijn van mening dat het land aan hen toebehoort. Beetje bij beetje proberen ze meer grond en meer huizen in handen te krijgen. Vanwege de agressie die dit oproept, is bescherming geboden.

Het Israëlische leger zorgt daarvoor. Dat leger is zeer zichtbaar aanwezig in de stad. Voor de Palestijnen is het een wereld bepaald door checkpoints en scheldpartijen. Al bij een geringe ordeverstoring of verdenking daarvan kunnen ze gearresteerd worden.

Het CPT, voorzien van sprekende rode petjes, woont te midden van de Palestijnen. Het team begeleidt kinderen en volwassenen die door de checkpoints moeten. Verder proberen ze zoveel mogelijk aanwezig te zijn bij escalaties van geweld tussen Palestijnen en leger of kolonisten. Contacten met de kolonisten zijn tot nu toe praktisch onmogelijk. Volgens Maarten hebben ze maar één wens: dat de *peacemakers* snel vertrekken. Hun aanwezigheid verstoort de plannen die de kolonisten met de stad hebben. Met mensen van het leger is doorgaans wel te praten.

Toen Maarten aan het eind van zijn betoog kwam, vertelde hij iets waar ik de oren bij spitste. Hun dagelijkse arbeid was erop gericht de rechten van de onderliggende partij in dit conflict, de Palestijnen, nog enigszins te beschermen. Maar, zei hij, de CPT'ers waren in essentie neutraal en wilden dat per se blijven. Hij zei zelfs: 'Als je niet meer in staat zou zijn om ook die kolonisten lief te hebben, dan moet je meteen je koffers pakken en weggaan.'

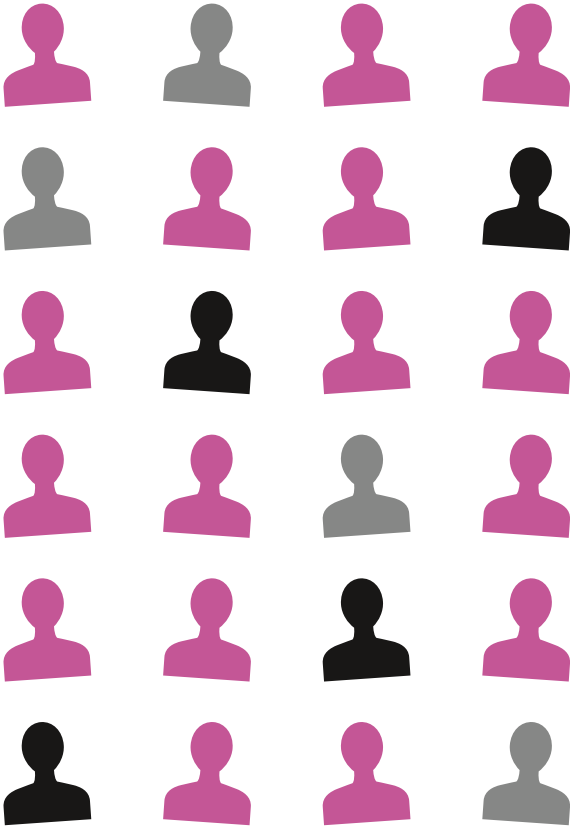
Na afloop vroeg ik hem per mail hoe ze dat voor elkaar

kregen: dagelijks getuige zijn van vernederingen, ook zelf soms agressief bejegend worden, en toch die vijandige ander liefhebben. Wat betekent liefhebben in dit verband? Hoe ga je om met gevoelens van woede en afkeer als je ziet hoe mensen elkaar vernederen? Maarten stuurde mij een uitgebreid antwoord:

Soms hoor je de haat en zie je die in de ogen van de mensen. CPT wil buiten die emotie blijven, hoe onredelijk en onbegrijpelijk de gebeurtenissen ook zijn. Als wij meegaan in de haat, dan komen we in het systeem van escalatie terecht en daarvoor zijn we niet gekomen. Mocht dat wel gebeuren, dan kunnen we beter vertrekken.

Hoe houden wij onszelf dan op het goede pad? Met een aantal dingen waarin we geloven en waar we elkaar steeds weer aan herinneren, bijvoorbeeld in het dagelijkse ochtendgebed. Zoals:

Alle mensen zijn geschapen naar Gods beeld. Er is een diepe gelijkheid in de schepping. Een zelfde basis die verschillen overstijgt en waarin Liefde en Hoop zetelen. Quakers noemen het 'That of God in every person'. Als we dit onder alle omstandigheden blijven geloven, dan bestaan er wezenlijk geen vijanden meer. Dat wil zeggen: er zijn geen mensen meer die ik kan aanwijzen als 'het kwaad'.

Geweldloosheid doorbreekt de neergaande spiraal van haat, geweld en vergelding. Daarvoor zijn genoeg voorbeelden uit de geschiedenis en, voor christenen, het voorbeeld van Christus. Die gaf Petrus opdracht om hem niet met het zwaard te verdedigen toen hij gearresteerd werd (Matteüs 26:50-52). Petrus wilde zijn solidariteit uitdrukken door de inzet van geweld en Jezus verbood dat. Hoewel Jezus werd terechtgesteld, geloven we dat deze weg van geweldloosheid wel de weg is naar de allesomvattende kracht van de Liefde en de enige manier om de angst de regie van het leven te ontnemen. Geweldloosheid is nooit hetzelfde geweest als ‘alles slikken’. Het is steeds het confronterend blootleggen van het kwaad en de uitsluiting van mensen. Daarmee wordt de kern van de heersende orde ontdekt (ontmaskerd) en dat geeft reactie. Bij geweldloosheid hoort dat je die reactie zonder protest of tegengeweld incasseert, want dat brengt nogmaals de gewelddadigheid van de heersende machten van de angst aan het licht.

Zo zijn we bezig met het voeden en vasthouden van het geloof in geweldloosheid – de krachten van de Liefde. De Gods-dienst in de wereld en de ere-dienst zijn elkaars spiegelbeeld; innig verbonden en niet los van elkaar verkrijgbaar. Ook de actie op straat is een gebed. En het liturgisch gebed is de voedingsbodem om actief te

worden in het licht van het project ‘Koninkrijk van God op aarde’.

Wanneer we zelf merken in de stemming van veroordeling en uiterste boosheid te komen, vangen we elkaar als teamleden op door over de aanleidingen daarvoor uitgebreid te praten. We hebben een interne zorg voor traumatische ervaringen.

De wortels om volhardend te kunnen zeggen ‘we weigeren vijanden te zijn’ zitten diep. Ze zijn van spirituele aard en vergen discipline.

Daarop kwam de bende naderbij, ze grepen Jezus vast en namen hem gevangen. Nu greep een van Jezus' metgezellen naar zijn zwaard. Hij trok het, haalde uit en sloeg de dieenaar van de hogepriester een oor af. Daarop zei Jezus tegen hem: 'Steek je zwaard terug op zijn plaats. Want wie naar het zwaard grijpt, zal door het zwaard omkomen.'

Mat. 26:50-52

Jezus, geweld, onrecht 2

Het evangelie beschrijft het leven van Jezus. Hij wordt ons getoond als 'heilig voorbeeld van wijsheid en van moed' zoals de remonstrantse belijdenis het zegt. Maar het evangelie bevat geen politieke leer. Een filosofie of een staat wel of niet een leger moet hebben, zul je er niet in aantreffen. Gebruikmaken van geweldloze middelen om vrede te brengen is zonder meer in lijn met het evangelie. Maar het gebruik van militaire middelen zou dat ook kunnen zijn. Enkele weken na het bezoek van de CPJ-man hadden we in de kerk in Hoorn opnieuw een avond over vrede. Nu met een presentatie door twee jonge vrouwen, twintigers, de één een militair en de ander een vredeswerkster. We vroegen hen behalve naar hun werk ook naar hun (al dan niet religieuze) motivatie.

De militair was juist terug van een antipiraterijmissie voor de kust van Somalië. Daarvoor had ze in Afghanistan gewerkt. Zij vertelde dat geloof en kerk voor haar veel betekenden. In haar woonplaats was ze kerkelijk actief in het jeugdwerk. Haar keus om militair te worden mee was ingegeven door het verlangen iets bij te dragen aan de wereld. Het is goed om je te realiseren, zei ze, dat vrede en veiligheid anders dan in Nederland op allerlei plaatsen absoluut niet vanzelfsprekend zijn. Het gebruik van geweld is nooit een doel op zichzelf, vertelde zij. Als

militair probeer je dat zelfs zoveel mogelijk te vermijden. Haar militaire werk zag zij vooral als: bouwen aan vrede. Zij vertelde speciaal trots te zijn op de ploeg vrouwelijke politieagenten die haar eenheid had helpen opleiden in Afghanistan. Dit was, behalve een bijdrage aan de veiligheid van het land, ook een goede stap in de richting van gelijke kansen voor mannen en vrouwen.

En de vredeswerkster? Zij had zich laten uitschrijven uit de kerk, ze had er geen binding meer mee. Al gaf ze toe dat haar idealen hun oorsprong vonden in haar opvoeding; haar ouders waren wel kerkelijk. Als coördinator van de Nederlandse Peace Brigades International (PBI) was zij dagelijks met het thema vrede bezig. In 2012 had ze een jaar voor PBI in Guatemala gezeten, een land met een lange geschiedenis van onderdrukking en geweld en nog steeds levensgevaarlijk voor wie voor zijn rechten durft op te komen. PBI begeleidt daar het werk van mensenrechtenverdedigers.

Lijden toen en nu

De geschiedenis van Jezus' arrestatie en executie is geen prettige lectuur. Toch is het voor mij en veel anderen zinvol en goed dat het ieder jaar op het programma staat. In de christelijke jaarindeling zijn de veertig dagen vooraf-

gaand aan Pasen gereserveerd voor inkeer en bezinning, waarbij er ook aandacht is voor het lijden van nu. Deze periode heet de lijdenstijd.

Het is zinvol dat lijden, mislukking, afweer, haat zo uitgebreid benoemd worden en een plaats krijgen in het verhaal over God en mens. Het geloof kijkt daar niet van weg. De hele werkelijkheid is in beeld, inclusief alle akeligs. Het is wijs om te accepteren dat leven lijden met zich meebrengt.

Ik voeg er meteen aan toe dat lijden als zodanig nooit goed of acceptabel is. Alles wat we kunnen doen om lijden weg te nemen, moeten we doen. Bij opstanding hoort ook het begrip 'opstand', of opstandigheid. Het is niet goed wat mensen elkaar aandoen. Dit mag nooit gelaten geaccepteerd worden.

Op de website *The Jesus Question* van Victoria Jones vond ik hiervan een sprekend voorbeeld. In haar blog van 7 februari 2014 toont zij een kruisvoorstelling uit 1964. Het is een kerkraam van de 16th Street Baptist Church Birmingham, Alabama, ontworpen door John Petts. Op zondagochtend 15 september 1963 werd een bomaanslag op die kerk gepleegd. Vier kinderen die juist op dat moment de zondagsschool bijwoonden, werden gedood: een meisje van elf en drie meisjes van veertien. De slachtoffers waren zwart, de daders blank. Dit was een van de vele racistische incidenten uit dat jaar. Blanke groeperin-

gen probeerden te voorkomen dat de zwarte bevolking meer rechten zou krijgen.

De Welshe kunstenaar Petts maakte een groot raam voor de weer opgebouwde zijkant van de kerk. Het werd een crucifix met een zwarte Jezus. Deze Jezus drukt lijden uit, hij is echt de gekruisigde, maar daarnaast laat hij ook zijn kracht zien. Zijn handen spreken. Zijn ene hand is afwerend – stop! ophouden! –, zijn andere open, met de handpalm geopend naar de kijker – kom! het is goed. De horizontale kruisbalk is getekend als een straat in een stad. Onderin het raam staat een tekst uit de Matteus-passage die ik al eerder aanhaalde, over het herkennen van Christus in de mensen die lijden in de wereld om ons heen. ‘You do it to me.’

‘Alles wat jullie gedaan hebben voor een van de onaanzienlijksten, dat hebben jullie voor mij gedaan’ (Matteüs 25:40). Tegelijk een schrijnende herinnering aan die 15de september, als een oproep, juist ook aan de andere partij, om het voortaan anders te doen.

Victoria schrijft erbij: ‘Wanneer de kerk haar gevecht tegen racisme 51 jaar later voortzet, moeten we, zoals Christus in dit beeld, krachtig maar open zijn. Krachtig in onze overtuigingen en wat we uitdragen, maar vrij van bitterheid en bereid degenen die tot inkeer komen, in onze gemeenschap welkom te heten.’

<http://thejesusquestion.org/2014/02/07/what-the-cross-has-to-say-to-civil-rights-struggles/#more-3908>

Ten slotte: het kan niet ontkend worden dat het christendom door de eeuwen heen vaak met onderdrukking en geweld voor de dag is gekomen in plaats van met compassie en inzet voor een rechtvaardige samenleving. Het is buitengewoon pijnlijk dat er oorlogen zijn gevoerd in naam van het geloof. Het is al even onbegrijpelijk dat volgelingen van de man die ter dood gebracht werd omdat zijn woorden en daden de autoriteiten niet bevielen, er niet voor terugschrokken zelf andersdenkenden te martelen en te doden.

5 Pasen

Pasen, zei ik, begint eigenlijk al op Goede Vrijdag. Al bij de kruisiging en wat daaraan voorafgaat wordt duidelijk dat intimidatie, haat, moedwillig misverstaan een zwakke en zelfs bespottelijke indruk maken tegenover een stug volgehouden bereidheid alles te ondergaan en een zelfs in de diepste ellende nog niet verdwenen compassie. Ze verliezen hun kracht. Ze stellen niets meer voor. De eerste die dat begreep was de Romeinse militair die de leiding over het kruisigen had.

Jezus riep met luide stem: 'Vader, in uw handen leg ik mijn geest.' Toen hij dat gezegd had, blies hij de laatste adem uit. De centurio zag wat er gebeurd was en loofde God met de woorden: 'Werkelijk, deze mens was een rechtvaardige!'

Lucas 23:46-47

Maar de grote doorbraak laat nog op zich wachten tot de derde dag vanaf die vrijdag, op paasochtend dus. Die ochtend in alle vroegte ontdekt een aantal vrouwen met wie Jezus veel was opgetrokken, dat het rotsgraf waar zijn lichaam in was gelegd, leeg was. Enkele van de discipelen haasten zich naar het graf en constateren (uiteraard) hetzelfde. Even daarna laat Jezus zich voor de

eerste keer zien: aan Maria Magdalena. Anderen reageren met ongeloof, totdat Jezus tot hun verbijstering – en blijdschap – ook aan hen verschijnt. De oerboodschap van het christendom is geboren: Jezus leeft.

Pasen is een zeer rijk feest, dat al vanaf het begin ervaren wordt als het kloppend hart van het christelijk geloof.

Maar hoe moeten we dit fascinerende maar ongrijpbare verhaal precies verstaan? Wat moeten we denken van het raadselachtige verhaal van het lege graf en een dode die niet dood is? Toen ik theologie begon te studeren, was dit een van mijn grote vragen. Ik wilde weleens weten hoe dat kon, geloven in iets wat evident onmogelijk was. Ik verwachtte daar in de theologieopleiding duidelijkheid over te krijgen. Dat viel een beetje tegen, die duidelijkheid bleef uit. Op een gegeven moment ben ik opgehouden me daar zorgen over te maken. Ik ben niet opgehouden Pasen te vieren; daar ben ik gewoon mee doorgegaan. Dat niet alleen, het paasfeest is steeds meer naar het centrum van mijn geloofsbeleving verschoven. Enerzijds, denk ik, omdat onbegrijpelijkheid en zelfs onmogelijkheid voor mij geen beletsel meer vormen om te geloven. Ik heb er vrede mee dat er dingen buiten mijn begripsmatig bereik vallen. Anderzijds omdat de opstanding van de gekruisigde – Gods ingrijpen dat de dood uitschakelt – een verhalend voorbeeld vormt voor hoe wij in ons eigen leven kunnen ‘opstaan’.

Sterker, het vormt de garantie dat dit ook daadwerkelijk kan gebeuren. Het is symbool en garantie ineen. De overwinning op de dood: voor vele, zij het niet voor alle christenen is de betekenis van Pasen dat ieder mens persoonlijk mag hopen op (wat katholieken noemen) verrijzenis. Zoals Christus uit de dood is teruggehaald, zo mag iedereen erop rekenen aan de andere kant van de doodsgrens een nieuw, 'geestelijk' lichaam te ontvangen en thuis te komen bij God (zie hierover Paulus, 1 Korintiërs 15; Paulus gaat zover te zeggen dat ons geloof geen nut heeft als het alleen maar betrekking heeft op het aardse deel van de werkelijkheid).

Maar naar mijn gevoel (en dat van vele andere christenen) is Pasen minstens evenzeer van betekenis voor wat ons in dit leven overkomt. De ervaring van doodlopende wegen in ons eigen bestaan is maar weinig mensen vreemd: stuklopende relaties, verwachtingen die niet uitkomen, verdampende illusies, de plotselinge confrontatie met ziekte... Ze hoeven niet 'het einde' te betekenen. Er is hoop. Niet voor niets hoort ook de hoop bij de grote drieslag van Paulus: geloof, hoop en liefde.

Voor sommigen is de weg die daar bij Jezus aan voorafging, eveneens een voorbeeld. Hij zag wat er op hem afkwam. En hoeveel aarzeling en angst hem ook bekwam toen hij zich dat ten volle realiseerde (de passage daarover in de evangeliën behoort tot de mooiste verhalen

over Jezus), hij besloot door te gaan. Hij gaf het over. Zoals het in het verhaal staat: hij liet het over aan de wil van zijn Vader. Durven loslaten en verliezen hoort bij de spiritualiteit van het christelijke geloof. Het verhaal over Jezus' innerlijke strijd in de tuin van Getsemane laat zien hoe verschrikkelijk moeilijk dat kan zijn, zelfs voor iemand die zozeer 'vervuld van Geest' was als Jezus. In het evangelie van Johannes vind je een bijzonder beeld voor de spiritualiteit van het loslaten en durven verliezen vanuit de overtuiging dat juist dan het doodlopen kan veranderen in een nieuw begin. Jezus zegt: 'als een graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft het één graankorrel, maar wanneer hij sterft draagt hij veel vrucht.'

Johannes 12:24

Drie antwoorden

Om u een breder perspectief te kunnen bieden, heb ik aan drie mensen gevraagd om te vertellen wat voor hen de betekenis van Pasen is. Dat zijn Peter uit het interview eerder in dit boek, Jannie uit het interview dat nog komt, en ten slotte zuster Monica van de priorij Emmaus in Maarssen. Ik was zo brutaal haar per mail te vragen naar haar visie op de opstanding. Zij werd kort geleden

geïnterviewd in *Trouw*. Ik had dat interview gelezen en gezien dat zij behoorde tot een community die ‘verrijzenisspiritualiteit’ als geestelijke basis heeft. (‘Vanuit het geloof in de Verrezen Heer staan wij als hoopvolle mensen in het leven en willen wij het evangelie beleven en uitdragen in woord en levenshouding’, www.priorijemmaus.nl).

Kom overeind (Peter)

De lijdenstijd en Pasen beleef ik altijd intens. Muzikaal gezien kan ik me daarin uitleven, de passiemuziek. Maar ook de inhoud. Ik ben gezegend met een panisch optimisme, dat me er in moeilijke tijden ook wel doorheen heeft gesleept. Maar ik wil in deze periode heel bewust stilstaan bij het gebroekene, dat wat er niet goed gaat. En ik betrek dat ook sterk op mijzelf. Uitzien naar Pasen is uitzien naar vernieuwing. Denk erom, het laatste woord is niet aan de ellende en de dood, het laatste woord is aan het leven. Daarbij denk ik aan hier-en-nu opstanding, het niet in ‘de dood’ blijven liggen (ontwaakt gij die slaapt en staat op uit de doden, zoals Paulus het zegt). Je moet niet blijven hangen in je gezever, je moet aan de gang gaan. Maar ook aan de opstanding die ons wacht na dit leven. Die streep ik niet door. De volmaaktheid komt later, op

de jongste dag. Ik vind het van belang dat de opstanding van Jezus niet te veel gerelativeerd wordt, zoals sommige theologen doen. Jezus is uit de dood opgestaan. Juist daarom geldt: het is ons gegeven ook in het hier en nu telkens op te staan. Kom overeind!

En toch (Jannie)

Pasen? Ik herinner me heel goed de eerste keer dat ik voorging in de Stille Week, op Witte Donderdag of Goede Vrijdag. Ik zei in mijn overweging hoe ik deze dagen beleefde, wat het voor mij betekende. ‘Jezus is vermoord, het had niet gemogen.’ Iets in die trant. En ik dacht: straks staat mijn vader op (die er helemaal niet bij was) en zegt: ‘Fout, Jezus moest sterven voor onze zonden!’ Angst voelde ik, omdat ik van de ‘rechte’ leer was afgeweken. Maar ik zocht naar een nieuwe betekenis die voor mij betekenisvol zou zijn. Die heb ik gevonden. Ik beleef de Stille Week zeer intens. Het gaat om de diepe tragiek van onze mensengeschiedenis, van het kwaad (klein en groot) dat zoveel kapot maakt en je staat erbij en kijkt ernaar en kunt er niets aan doen. Einde verhaal. Het verhaal van de Emmaüsgangers ontroert me altijd zo: ‘We hadden zo gehoopt!...’ Het gaat om mislukking, om het einde.

En dan wordt het Pasen. Ik begrijp het niet. Maar het verhaal neemt me mee. Alles wat je erover zegt raakt het niet echt. Ik weet ook niet wat er is gebeurd, toen. Ik weet alleen (uit de verhalen) dat verslagen mensen, op weg om hun 'gewone leven' weer op te pakken, zich omkeren en de wereld in gaan met goed nieuws. Dat intrigeert me en dat wil ik ook aan mij laten gebeuren en dat gebeurt ook. Ik ervaar het als een Godsgeschenk. Het goede nieuws van het evangelie is samen te vatten in twee woorden: En toch!

Lukas 24:13-35: de Emmaüsgangers

Diezelfde dag gingen twee van de leerlingen op weg naar een dorp dat Emmaüs heet en zestig stadië van Jeruzalem verwijderd ligt. Ze spraken met elkaar over alles wat er was voorgevallen. Terwijl ze zo met elkaar in gesprek waren, kwam Jezus zelf naar hen toe en liep met hen mee, maar hun blik werd vertroebeld, zodat ze hem niet herkenden. Hij vroeg hun: 'Waar loopt u toch over te praten?' Daarop bleven ze somber gestemd staan. Een van hen, die Kleopas heette, antwoordde: 'Bent u dan de enige vreemdeling in Jeruzalem die niet weet wat daar deze dagen gebeurd is?' Jezus vroeg hun: 'Wat dan?' Ze antwoordden: 'Wat er gebeurd is met Jezus uit Nazaret, een machtig profeteet in woord en daad in de ogen van God en van het hele volk. Onze hogepriesters en leiders hebben hem ter dood laten veroordelen en laten kruisi-

gen. Wij leefden in de hoop dat hij degene was die Israël zou bevrijden, maar inmiddels is het de derde dag sinds dit alles gebeurd is. (...) Hij ging mee het dorp in en bleef bij hen. Toen hij met hen aan tafel aanlag, nam hij het brood, sprak het zegengebed uit, brak het en gaf het hun. Nu werden hun ogen geopend en herkenden ze hem. Maar hij werd onttrokken aan hun blik. (...) Ze stonden op en gingen meteen terug naar Jeruzalem, waar ze de elf en de anderen aantroffen, die tegen hen zeiden: 'De Heer is werkelijk uit de dood opgewekt en hij is aan Simon verschenen!' De twee leerlingen vertelden wat er onderweg gebeurd was en hoe hij zich aan hen kenbaar had gemaakt door het breken van het brood.

Verrijzenisspiritualiteit (Zuster Monica, priorij Emmaus)

De spiritualiteit van onze gemeenschap heeft te maken met telkens weer opnieuw opstaan in het leven en de verwachting dat het leven niet eindigt bij de dood. Eeuwig leven wil voor mij zeggen leven met en bij God, dit kan zowel in het hier en nu als na dit leven. Verder te ingewikkeld om in een paar woorden uit te leggen. In de bijlage treft u een aantal kernzinnen aan die te maken hebben met ons leven hier in de Priorij, misschien kunnen deze behulpzaam zijn.

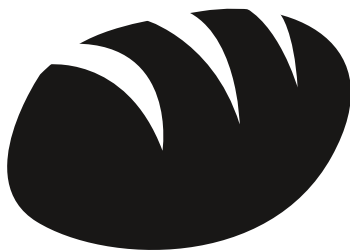
Kloosterleven volgens de regel van Augustinus, zoals wij doen, heeft ook veel te maken met jezelf leren kennen. In je kern, in jezelf inkeren en daar God ontmoeten. Daarbij komt de liefde kijken, als het ware vanuit die goddelijke kern leren kijken met de ogen van God. Kortom allemaal mooie woorden maar een hele weg om dit te bereiken.

Mijn intrede in de orde begon met een gevoel van uitgenodigd worden door de Eeuwige, vergelijkbaar met verliefd worden.

(fragmenten uit de toegestuurde brochure:)

De verrijzenis van Jezus Christus als de essentie van ons geloof (...)
zoals in het Emmausverhaal mogen wij ervaren dat Jezus met ons meeloopt
soms herkennen wij hem niet als vreemdeling
maar in het breken van het brood viere wij dat de dood,
de teleurstelling, het verdriet
niet het laatste woord hebben
maar hoop, toekomst en nieuwe levenskracht.
In zijn Geest worden wij ons bewust dat wij tot stand kunnen brengen hetgeen boven onze kracht uitgaat.
Heel speciaal in de liefdevolle, aandachtige en luisterende ontmoeting met anderen

zij maken ons achteraf vaak bewust wat wij zelf niet eens zagen dat zij weer hoop op leven ontdekten.

6 Jezus leeft

In het jaar 1972 beleefden de Doobie Brothers hun grote doorbraak met de hit *Listen to the music*. Een andere song waarmee ze tijdens hun optredens veel succes oogstten, was *Jesus is just alright with me* ('Ik vind Jezus best ok'), dat van dezelfde lp afkomstig was. Terugblikkend – en dat kan met YouTube – is het hoogst curieus om deze groep zeer langharige mannen over Jezus te horen zingen. Het is een uptempo song, maar na een aantal minuten zit er een langzaam stukje in. Daar hoort deze tekst bij: 'Jesus, He's my friend,/ Jesus, He's my friend./ He took me by the hand, led me far from this land/ Jesus, He's my friend'.

(<http://www.youtube.com/watch?v=s3aYJibxMOQ>)

Tot in onze tijd wordt Jezus ervaren als iemand die je aan kunt spreken, die je zelfs als je vriend kunt beschouwen. Een mooi voorbeeld van iemand die constant met Jezus in gesprek is, is de hoofdpersoon in Robert Duvalls meesterlijke film *The Apostle*, de Pinksterevangelist Sonny (gespeeld door Duvall zelf).

Sonny logeert een keer bij zijn moeder. Midden in de nacht wordt ze opgebeld door de buurvrouw: ‘Weet je wel dat er iemand vreselijk bij je te keer gaat?’ ‘O, dat is mijn zoon. Hij is in gesprek met de Heer, dat doet hij altijd. Soms praat hij, soms schreeuwt hij. Vandaag schreeuwt hij’ – en glimlachend hangt ze op.

Woedend is hij die nacht. Zijn vrouw heeft hem bedreven met de jeugdpredikant en dreigt hem zijn kerk af te nemen. Kan Jezus misschien even uitleggen wat hiervan de bedoeling is? Het is overigens de vraag of hij echt naar het antwoord van Jezus luistert. In een van de volgende scènes slaat hij de jeugdpredikant dusdanig hard met een honkbalknuppel dat die het niet overleeft.

Gewoner echter dan deze luidruchtige discussies met Jezus is de ervaring van zijn autoriteit en inspiratie op een meer indirecte manier. Jezus als degene die ons vanuit de verhalen over hem aanspreekt en ertoe aanzet te leven vanuit ons geloof en zo nodig pas op de plaats te maken of een andere richting te kiezen. Andersom is het in de poëtische taal van liederen en gebeden in een kerkdienst

ook niet ongebruikelijk om Jezus daadwerkelijk aan te spreken. Zoals in het onderstaande lied ('Zoals ik ben', Lied 377 uit het *Nieuwe Liedboek*).

Met niets in handen dan dat Gij mij riep

- 1 Zoals ik ben, kom ik nabij,
met niets in handen dan dat Gij
mij riep en zelf U gaf voor mij
o Lam van God, ik kom.

- 2 Zoals ik ben, met al mijn strijd,
mijn angsten en onzekerheid,
mijn maskers en mijn ijdelheid –
o Lam van God, ik kom.

- 3 Zoals ik ben, verdoofd, verblind,
tast ik naar U, die mij bemint,
bij wie mijn ziel genezing vindt –
o Lam van God, ik kom.

- 4 Zoals ik ben, ontvangt Gij mij,
reinigt, vergeeft, omarmt Gij mij,
vervult, verlicht, verwarmt Gij mij –
o Lam van God, ik kom.

- 5 Zoals ik ben, in U te zijn
en Gij in mij, in brood en wijn:
uw ziel, uw levenskracht wordt mijn –
o Lam van God, ik kom.
- 6 Zoals ik ben – ja, dat ik dan
de lengte, breedte, hoogte van
uw diepe liefde vatten kan:
o Lam van God, ik kom.
- 7 Zoals ik ben: dat ik uw naam
nu al, met alle heiligen saam,
en eens ook voor uw troon beaam –
o Lam van God, ik kom.

(tekst Charlotte Elliott – ‘Just as I am’; vertaling Gert Landman, melodie Arthur Henry Brown)

De uitdrukking ‘Lam van God’ komt uit de Bijbel, uit het begin van het Johannes-evangelie (Joh. 1:29,36). Als Johannes de Doper Jezus voor het eerst ziet, zegt hij tot tweemaal toe: ‘Daar is het lam van God’. De eerste keer met de toevoeging ‘dat de zonde van de wereld wegneemt’. Vermoedelijk wijst dit op het offer dat Jezus zal brengen door zich niet te verzetten tegen zijn arrestatie en executie. Jezus wordt gekruisigd op de voorbereidingsdag voor

Pesach. Bij dit belangrijkste van de Joodse feesten wordt de bevrijding uit de slavernij in Egypte herdacht. Vast onderdeel is het slachten en eten van een lam of bokje. Voor de eerste christenen was hun Pasen een uitbreiding en nieuwe invulling van het aloude feest – met een nieuw offer. In het bijbelboek Openbaring bevindt het lam zich bij de troon van God. In al deze beeldtaal is het lam tevens een beeld voor onschuld en zuiverheid. Zo functioneert het ook in dit lied. Zo gecompliceerd als wij zelf in elkaar zitten, zo ambivalent onze woorden en daden zijn, zo eenvoudig en helder is datgene waar Jezus voor staat. De ontmoeting werkt heilzaam: hij laat ons hierin delen als we bereid zijn naar hem toe te komen. In de rooms-katholieke liturgie is het Agnus Dei (= Lam Gods) het laatste gezongen gebed voor de uitreiking van brood en wijn – Christus zelf dus – plaatsvindt. Als wij op deze wijze gelouterd naar Christus toe komen, kunnen we deel krijgen aan zijn levenskracht en liefde (zie de verzen 5 en 6).

Vergeven worden en vergeven

Het ronduit erkennen dat je niet volmaakt bent is een basiselement van het christelijk geloof. Maakt dat het geloof tot een deprimerende aangelegenheid, zoals sommigen denken? Naar mijn idee niet. Er hoort namelijk nog een

gedachte bij, en wel dat je die onvolmaaktheid niet aangerekend wordt. Wie ronduit toegeeft dat hij of zij iets niet goed gedaan heeft, krijgt op datzelfde moment een nieuwe kans, en daar wordt in het evangelie aanzienlijk meer de nadruk op gelegd dan op de feilbaarheid zelf. Christenen spreken van Gods barmhartigheid en genade. Jezus droeg geen deprimerend maar een bevrijdend geloof uit. Het besef dat je fouten je vergeven worden, kan niet anders dan samengaan met je eigen bereidheid anderen hun fouten te vergeven. De realistische blik op jezelf geeft je immers een even realistische blik op je medemens, van wie je niet wezenlijk verschilt. Die samenhang is in een toespraak van Jezus zo verwoord:

Wees barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is. Oordeel niet, dan zal er niet over je geoordeeld worden. Veroordeel niet, dan zul je niet veroordeeld worden. Vergeef, dan zal je vergeven worden.

Lucas 6:36-37

In het speciale gebed dat Jezus samenstelde en onderwees, het Onze Vader, is het een centraal element:

Vergeef ons onze schulden, zoals ook wij hebben vergeven wie ons iets schuldig was.

Matteüs 6:12

Niet dat je per se in alle omstandigheden altijd maar alles moet vergeven wat je wordt aangedaan. Dat lijkt me een totaal verkeerde en gevaarlijke interpretatie, zeker als het door anderen als een ‘plicht’ gepresenteerd wordt. Maar het betekent wel dat je soms – en misschien wel vaak – de ander, maar ook jezelf kunt bevrijden door te vergeven. Dat kan, zoals gezegd, als je vanuit het besef dat je zelf niet volmaakt bent, de onvolmaaktheid van de ander kunt aanvaarden, ook wanneer die jou gekwetst heeft. Natuurlijk is het erg behulpzaam als die ander eveneens bereid is toe te geven dat zijn of haar woorden en daden niet goed waren. Het is duidelijk dat Jezus meer dan wie ook in staat was om te vergeven, als hij zelfs degenen die hem kruisigden niets kwalijk nam. Of Petrus, die hem verloochend had, opnieuw als leerling aannam (Johannes 21). Zelfs leek hij niet kwaad te zijn op Judas, hoewel hij wist dat die hem verraden zou. Zo ver zullen weinig mensen kunnen gaan. Desondanks riep Jezus voortdurend op om ook zelf werk te maken van vergeving en Gods genade te laten stromen.

Een voorbeeld: Jezus in de Millinx

Een groep bevlogen christenen begon in de Rotterdamse Millinxbuurt, een troosteloze achterstandswijk waar drugsgeweld hoogtij vierde, een jongerencentrum. Niet

om de buurtjeugd te bekeren, wel om ze iets zinvol te bieden wat een alternatief zou kunnen zijn voor de zo aantrekkelijke criminaliteit. Daniel de Wolf schreef een boek over zijn ervaringen, *Jezus in de Millinx*. Zijn directeur had tegen hem gezegd: 'Er zijn vijf evangeliën. Vier staan er in de Bijbel en het vijfde, dat ben jij.' En zo zag hij dat zelf ook: 'Jij bent de Bijbel die de mensen nooit gelezen hebben, jij vertegenwoordigt Jezus onder hen, door wie je bent, wat je doet en wat je zegt.' Zij namen dat serieus. Voor hen betekende dat onder meer: de genade die Jezus verkondigt, zelf ook toepassen. Regelmatig waren er incidenten, soms zeer ernstige. Maar de jongeren kregen in principe altijd een nieuwe kans. 'Dat wil niet zeggen dat we niet straffen of jongeren geen verantwoordelijkheid aanleren, of dat we veiligheid niet belangrijk vinden. Maar als wij zien op de onvoorwaardelijke liefde van God voor ons, kunnen wij niets anders dan met zijn ogen naar de ander kijken.'

7 Wat ik met Jezus heb Gesprek 2, Danijel en Jannie

Jannie en Danijel zijn vrienden van mij. Hier zijn ze present als ‘de dominee’ en ‘de man van de dominee’. Jezus als reisgenoot door het leven – dat geldt natuurlijk niet alleen voor theologen. Maar voor een dominee zijn persoon en boodschap van Jezus nooit ver weg. Dat brengt het werk met zich mee. Een dominee zal niet noodzakelijk op alle zondagen Jezus ter sprake brengen, maar toch zeer regelmatig. Om dat op een goede manier te kunnen doen, moet hij of zij zich er door de week heen in verdiepen. Hoe bespreek je Jezus’ woorden en leven zo dat de bevrijdende boodschap van het evangelie ook deze zondag weer de kerkgangers bemoedigt, troost en inspireert? Dan zijn er nog allerlei doordeweekse gesprekskringen en pastorale ontmoetingen waar het geloof in Jezus aan de orde komt of op zijn minst genoemd wordt. Ik ging ervan uit dat Jannie dus ongetwijfeld een visie heeft op de boodschap die zij wil brengen. Daarnaast heeft zij uiteraard haar eigen geloof. In het gesprek met ‘het domineesechtpaar’ luisteren we eerst naar Jannies man, Danijel. Is hij

aangestoken door al die vurige aandacht voor Jezus, of heeft hij daar zo zijn eigen gedachten bij?

De man van de dominee (Danijel)

Toen ik een jaar of zeventien was had ik de bus gemist om vanuit het dorp waar ik woonde naar de stad te komen. Ik besloot om te liften en begaf me in stromende regen richting een goede plek om meegenomen te worden. Tot mijn verbazing stopte er al een auto voordat ik deze plek bereikte. Het raampje ging omlaag en vanuit de binnenkant van de wagen hoorde ik een stem die mij vroeg: 'Glaubst du an Jesus?' Verbouwereerd boog ik omlaag, probeerde de man die erin zat te taxeren en trachtte mij vervolgens het verloop van de rit voor te stellen die met zo een vraag zou beginnen. Toen begon ik een beetje angstig te worden. Ik had geen grote kennis van de menselijke geest maar iets in het gezicht van de bestuurder maakte mij zenuwachtig en vervolgens antwoordde ik met: 'Nein!' De man draaide zonder te antwoorden het raampje omhoog, reed weg en liet me in de regen staan. Mijn ouders kwamen in 1968 van hun geboorteland Kroatië naar Duitsland als 'gastarbeiders'. Ze hadden vrij snel door dat zij geld konden besparen door zich uit te laten schrijven bij de kerk, waardoor zij geen kerkbelasting meer hoefden te betalen. Zij zijn in het

communistisch/socialistisch systeem van het voormalige Joegoslavië opgegroeid en hebben zelf geen kerkelijke achtergrond (hoewel ik weet dat de moeder van mijn vader toch stiekem naar de kerk ging). Ik kan me niet herinneren dat ik als kind met hen ooit over religie of geloof heb gesproken. Hoewel ik in Duitsland op de basisschool en middelbare school godsdienstonderwijs heb genoten, en ondanks het feit dat ik gedoopt ben en meegedaan heb aan de voorbereidingen voor de eerste communie en het vormsel, kan ik me niet herinneren dat Jezus daarin een prominente rol gespeeld heeft of dat het om 'geloven' ging. Het was meer een opdoen van cultureel-religieuze kennis.

Je vroeg me welke rol geloof nu in mijn leven speelt. Dat vind ik een lastige vraag. Ik weet het niet. Het begint al met de term zelf: 'geloof' of 'gelovig'. Mij is niet duidelijk wat mensen bedoelen als ze zich, in de christelijke traditie, gelovig noemen, wat ze daarmee willen zeggen. Van huis uit kan ik daaraan niet echt een invulling geven. Als ik het zelf zou moeten definiëren, zou het iets zijn wat met rechtvaardigheid, hulpvaardigheid (dit heb ik trouwens wel van mijn ouders als waarde meegekregen), zingeving, bezield zijn en geraakt worden te maken heeft. Dat zijn waarden waar vanuit ik zou willen leven. Ik moet even denken aan het lied 'De kerke' van Daniël Lohues, waarin hij zingt: 'Ik ben er nou wel uit: Jezus

heeft bestaan, alleen z'n vader – dat weet ik nog niet, en *daar* schijnt het om te gaan.'

Bij Jannie is het volgens mij precies andersom. Namelijk dat God 'het is', en dat Jezus een soort medium is en dat jij zelf als gewoon mens er ook kan zijn om 'het' te laten gebeuren. Jezus als katalysator voor medemenselijkheid, empowerment voor de onderdrukten en armen, maar ook om onderdrukkers en rijken alternatieven te wijzen en hen te stimuleren om aan het geluk van anderen bij te dragen. Ze kan zich overigens goed vinden in de uitspraak van Daniël Lohues in dit lied: 'Als ik God was, liet ik me zeker af en toe eens zien / want ik vind dat wij als mensheid wel wat meer duidelijkheid verdienen.' En ze zou er zeker voor voelen als er wat meer leidende figuren zoals Jezus op de wereld zouden rondlopen.

Uit: De kerke, van Daniël Lohues

Soms as der iene dood is
Bij doop of trouwerij
mar nie met kerst of paosen
Der zit kwa kerk wat dwars bij mij

Misschien komp 't ooit wel weer
Mar tegenwoordig kom ik hier echt eigenlijk
nóoit meer

Ik ben der nou wel uut nou
Jezus hef bestaon
Allent zien Va dat wee'k nog nie
En daor schient 't òm te gaon

As ik God was leut ik zeker
mijzölf af en toe 's zien
Want ik vin dat wij as mensheid
wel wat duudlijkheid verdien'n

<http://www.youtube.com/watch?v=ki-6mSilMvY>

Ik ben eigenlijk meer door verhalen en daden van mensen uit de recente geschiedenis geraakt dan door die van Jezus. Als ik er een paar zou moeten noemen door wie ik geraakt ben, zijn het Noreen, de Dominicaanse zuster met wie Jannie en ik in Belfast in een communititeit samenwoonden, Dietrich Bonhoeffer en Ety Hillesum. De eerste vanwege haar, ondanks haar leeftijd, onvermoeibare inzet voor de mensen in de omgeving waar ze

geplaatst werd. Voor het eerst in mijn leven begreep ik het woord roeping en vond dat als iemand kon zeggen dat die zoiets voelt, zij het was. Bij de tweede en derde moet ik zeggen dat ik er niet heel veel van af weet of research gedaan heb. Ik denk dat ik beiden met diepgaande geestelijke vrijheid associeer en de hoogst menselijke mogelijke compassie die je kan hebben voor je vijand. Ik word tot tranen toe geraakt door het lied van Christy Moore, 'Yellow Triangle', geïnspireerd op een tekst van Martin Niemöller (waarvan ik tot nu toe dacht dat die van Bonhoeffer was).

Christy Moore, 'Yellow Triangle'

Black triangle, pink triangle, green triangle,
red triangle, blue triangle, lilac triangle,
And they wore the yellow triangle.

When first they came for the criminals, I did not speak.
Then they began to take the Jews,
When they fetched the people who were members of
trade unions,
I did not speak.
When they took the Bible students,
Rounded up the homosexuals,

Then they gathered up the immigrants and the gypsies,
I did not speak.
Eventually they came for me
And there was no one left to speak.

<http://www.youtube.com/watch?v=HHQpAwos2ng>

De dominee (Jannie)

In mijn jeugd was Jezus de tweede persoon in de Heilige Drie-eenheid: door zijn Vader naar de wereld gestuurd om te lijden en te sterven voor de verzoening van de zonden van de mensheid. Ik kon en kan daar niets mee.

Maar er was ook de Jezus uit versjes zoals:

‘Jezus zegt dat hij hier van ons verwacht, / dat wij zijn als
kaarsjes brandend in de nacht. / En hij wenst dat ieder,
tot zijn ere schijn’. / Gij in uw klein hoekje, en ik in ‘t
mijn’.

Voordat ik de theologie in ging, was ik psychiatrisch verpleegkundige. Een van de zaken die zeker een rol speelden bij het kiezen van dit vak: mijn betrokkenheid bij mensen die niet in de pas kunnen of willen lopen. Had je me toen gevraagd: heeft dat met je geloof in Jezus te maken, dan weet ik eigenlijk niet wat ik zou hebben gezegd. Er-zijn-voor-anderen is ons dochters wel met de paplepel ingegoten, samen met het geloof. Het vormde een eenheid.

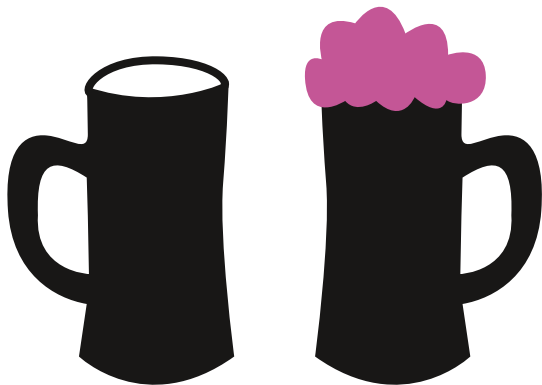
Ik kon zelf niet in de ‘gereformeerde pas’ lopen.

Ik ben theologie gaan studeren omdat ik meer wilde weten; omdat het calvinisme me niet paste en ik vermoedde dat geloven anders zou moeten kunnen, dat het zou moeten gaan om bevrijding, waardigheid. Ik was ervan overtuigd dat je mensen niet hoeft in te wrijven dat ze

een weeffoutje hebben. Zo hoorde ik het een keer door een Jezuïet zeggen en ik vond dat vriendelijk klinken. Dat je ondanks alles toch bemind bent, daar word je mens van. Dat wil ik graag doorgeven, niet in de laatste plaats aan mezelf. Ik wil een beroep doen op het vermogen van mensen om goed te doen. Jezus was met niets anders bezig.

In de jaren negentig woonde ik in Belfast. Ik was er heen gegaan om vrijwilligerswerk te doen bij de Vredesorganisatie Eirene. Het ging er in die tijd nog zeer gewelddadig aan toe in Noord-Ierland. Later deed ik een bachelor theologie aan de Universiteit van Belfast. In de stad en aan de universiteit kwam ik in aanraking met kerken en manieren van theologiseren waar ik niet goed van werd. Jezus de hemel in geprezen en straks gaan wij ook! Dat er dagelijks mensen werden vermoord in de straten van de stad, het was geen thema op de theologische opleiding en ik vond dat schokkend. Ik heb daar ook geleerd dat een opdracht tot 'vijandsliefde' een ontzaglijk grote klus is. Ik ben bescheidener geworden. Gezien hoe mensen tot geweld werden gedreven vanuit groot onrecht; en sommigen werden zo boos wanneer de vredesbeweging opriep tot geweldloze actie en verzoening. Ik wist het eigenlijk vaak niet. Heb wel heel goede herinneringen aan gesprekken, vooral in pubs. Ik ben vaak een luisterend oor geweest.

Ik ben altijd geboeid geweest door andere culturen en religies. Tijdens mijn studie drong voor het eerst goed tot me door dat Jezus een Jood was en is gebleven. Het heeft een grote invloed gehad op mijn denken; nog meer onzekerheid, zoeken. Wat is er dan nieuw aan het christendom? Als de Messias de messiaanse tijd zou inluiden, dan kun je toch alleen maar concluderen dat het Jezus niet is... tenminste niet zo, maar dan misschien toch anders.

Andere culturen trekken me aan, ik wil dan op zoek naar het verbindende, het herkenbare, in het vreemde. Het begon dicht bij huis: nieuwsgierig naar andere kerken. Het boek van Karen Armstrong, *Compassie*, vind ik heel inspirerend. Belangrijk is ‘welwillendheid’: zowel in de ontmoeting met ‘vreemde mensen’ als met teksten, in Bijbel of andere boeken, die in eerste instantie misschien weerstand oproepen.

Persoonlijk voel ik me aangetrokken door het boeddhisme – maar ik geloof dat in elke godsdienst hetzelfde te vinden is: wijsheid, compassie, naast natuurlijk de meer harde kanten, het fundamentalisme, dogmatisme. Voor mij geeft het boeddhisme praktische handreikingen bij wat Jezus ons opdraagt, bijvoorbeeld het liefhebben van vijanden. Dat kun je niet gewoon zomaar even doen omdat je gelovig bent en omdat het van de Bijbel moet. Het is een levenslang oefenen om er beter in te worden. Ook het leren loslaten, leren vertrouwen... Voor mij is er niet één weg maar zijn we allemaal op weg met vallen en opstaan.

De persoonlijke relatie met Jezus, dat vind ik een lastige vraag. Ik weet het eerlijk gezegd niet. In gebed, als ik stil ben, richt ik me op God. Maar als ik evangelieverhalen lees of hoor, over ontmoetingen die Jezus heeft, dan komt hij heel dichtbij. In zijn liefde voor mensen en in zijn boosheid over ‘harde harten’. Ja, dan komt hij heel

dichtbij en voel ik me dankbaar en warm en geïnspireerd. Mijn favoriete beelden: de rondtrekkende man die de mensen zag die niemand ziet, de mens die zo vol liefde was, dat hij eraan kapot is gegaan, de weerloze, het lam op de troon: een dwars teken dat de weerloze onze 'koning' is. Niemand anders!

In mijn gemeente is dit wat ik wil uitdragen als ik over Jezus spreek: het gaat om compassie, om het proberen te verstaan van de ander – ‘alles verstaan is alles vergeven’ – zodat je liefde zich kan uitbreiden. Het belang van zelfkennis: dat maakt bescheiden. Verbinding: hou van de naaste, die is als jij! Een leven lang leerling zijn, samen op die weg zijn. Blijf het goede doen, ook als het je bij de handen lijkt af te breken. Jezus wilde ons leren om mens te worden. Niet de stichter van een nieuwe godsdienst zijn maar ons terugbrengen naar de kern: liefde doen. Terugkijkend, ben ik dankbaar voor wat ik heb meegekregen van mijn ouders. Ook al is het een hele worsteling geweest om me los te maken van een leer die in mijn beleving niet goed is. Die leer heeft me soms in de weg gestaan, zeker in mijn relatie tot Jezus. Nog altijd krijg ik de kriebels bij grote woorden, vooral als mij dan wordt verteld dat het zo is en dat ik het ook zo moet verwoorden en geloven. Dan voel ik weer verzet, maar ik slaag er nu beter in om door te vragen: wat bedoel je? Daarom vind ik het ook belangrijk om in de vrijzinnigheid de grote woorden als vergeving, verzoening, genade, zonde te blijven gebruiken en door te vragen, te zoeken, naar wat ze concreet betekenen in onze mensenlevens.

8 Tot slot

Verder lezen ...

De 15.000 woorden die gereserveerd waren voor dit boekje zijn bijna op. Wat betekent dat u in andere boeken verder moet lezen als u nog meer over Jezus wil weten. Ik doe een piepkleine greep uit de enorme berg Jezus-boeken die er zijn.

Om te beginnen is het zinvol meer te lezen over de achtergrond van zijn geschiedenis en de wijze waarop hij getekend wordt. Jezus was een Jood, dacht Joods, discussieerde op een Joodse manier met zijn opposanten, over Joodse thema's. Daarnaast stonden de eerste christenen voor de taak hun geloof in hun Heer te verwoorden – waar ze uiteraard de woorden voor gebruikten van hun eigen cultuur en godsdienst. Zeer veel terminologie en beeldspraak uit het Nieuwe Testament is rechtstreeks ontleend aan het Oude Testament – tot op dat moment de enige 'bijbel' die er was. Jezus als de Messias, de koning van het koninkrijk van God, als Zoon van God, als Woord van God, drager van Gods Geest – voor wie niets weet van de Hebreeuwse Bijbel en het vroege jodendom, is het niet eenvoudig te doorgronden. Zo wordt al in Jesaja 53 aangegeven dat Gods uitverkorene, een rechtvaardige, onschul-

dig gestraft zou worden. Zijn lijden komt in de plaats van de straf die anderen eerder verdiend zouden hebben.

Ik noem hier twee oudere boeken, die allebei nog volop tweedehandse te krijgen zijn: David Flusser, *Jezus. Een joodse visie* en het zeer complete boek van Edward Schillebeeckx, *Jezus. Het verhaal van een levende*.

Een aanrader uit de nieuwere literatuur: *De minnaar, de monnik en de rebel. Dagelijks leven met Jezus Christus*, van Suzanne van der Schot. Zij is geen theoloog en is er evenmin bij voorbaat van overtuigd dat alles wat ons vanuit de traditie wordt aangereikt, zinvol is. Als gevolg daarvan heeft haar zoektocht een verfrissende distantie tot wat vaak als vanzelfsprekend wordt aangenomen. Zo beschrijft ze hoe haar kennismaking met het christelijk geloof meteen al op een fiasco dreigde uit te lopen. Ze voelde zich aangetrokken tot de kerk, maar wilde zich er eerst eens goed in verdiepen:

Tijdens een van mijn eerste gesprekken met een priester, die ik opzocht met een hoofd vol vragen, vroeg ik wat volgens hem de kern van het christelijk geloof was. ‘Dat Jezus de zoon van God is,’ antwoordde hij. Dat vond ik een buitengewoon vervelend antwoord.

Het beantwoordde op geen enkele manier aan haar verlangen te begrijpen waarom mensen geloven en paste evenmin bij haar eigen religieuze gevoel. Van haar vrienden moest ze het ook niet hebben, voor de meesten van hen was die hele christelijke verhalen- en woordenwereld vreemd en betekenisloos. Gelukkig ging ze zelf op onderzoek uit...

Inhoudelijk prima en zeer begrijpelijk is het door de filosofe Annette van der Elst geschreven deeltje 'Christendom' in de serie *Jonge denkers over grote religies*.

Van mijn eigen publicaties noem ik het boek *Heilig. Gewoon nu* dat ik samen met Sigrid Coenradie schreef. Het geeft talrijke voorbeelden van personen en groepen die getriggerd door het evangelie op grotere of kleinere schaal bijzondere dingen doen in hun omgeving of elders ter wereld. Met overigens ook de nodige voorbeelden van mensen die dit doen zonder uitgesproken religieuze basis. Daarnaast de bundel die Johan Goud en ik hebben doen verschijnen, *Een mens – vol van Geest. Jezus in woord en beeld*. Wie geïnteresseerd is in de kunstzinnige reflectie op Jezus, raad ik het prachtig geïllustreerde boek van Peter Schmidt aan, *In de handen van mensen. 2000 jaar Christus in kunst en cultuur*.

Wie zich wel eens aan het echte werk zou willen wagen, kan natuurlijk de Bijbel ter hand nemen. Lees dan bijvoorbeeld van het Matteüs-evangelie de eerste

zeven hoofdstukken (met in hoofdstuk 5-7 de beroemde Bergrede), en de laatste, 26-28 (bij 26-27 kan het ook heel goed aan de hand van Bachs *Matthäus Passion*). Marcus, het kleinste en meest beknopte evangelie, zou je helemaal kunnen lezen. Het is ook het meest compacte, dus niet per se het meest toegankelijke. Van Lucas is het gedeelte hoofdstuk 15-19 een goede keus. Dit stuk biedt een aantal bekende en minder bekende gelijkenissen (verhalen van Jezus). Verder noem ik van het Johannes-evangelie de eerste vier hoofdstukken, of in ieder geval Johannes 1. Een indrukwekkende tekst, bijna een gedicht. Ook de slothoofdstukken van Johannes zijn mooi (18-21). Weer de hartelijke aanbeveling ze te lezen in combinatie met het luisteren naar passiemuziek (bijvoorbeeld Bachs *Johannes Passion*). Johannes legt in zijn lijdensgeschiedenis weer andere accenten dan Matteüs. Johannes 20 is zonder meer het mooiste van de opstandingsverhalen.

Wie meer van populaire muziek houdt, raad ik de rock-opera *Jesus Christ Superstar* aan, naar keuze als cd, film of toneelversie. Mijn favoriete Jezus-film is het Zuid-Afrikaanse *Son of Man*. Beide zijn gerecenseerd op mijn website (www.bertdicou.com).

...of de dansvloer op

Hoe prettig het ook is, voor een christen zal het einddoel nooit het lezen van boeken over Jezus zijn. Zelfs de boeken van het Nieuwe Testament zijn voor hem/haar alleen maar 'heilig' omdat het wegwijzers zijn. Het christen-zijn vindt zijn vervulling in de doorgaande ontmoeting met een *persoon* – met Jezus Christus. Een mens, vol van Geest. Het gezicht van God. Degene die leeft (nog steeds!), zijn eigen dood en die van ons voorbij. Hij brengt ons – ook nog steeds – Gods oneindige liefde nabij.

De dans begint. Laat je uitnodigen, dans mee.

‘Iemand heeft iedereen lief’

‘Iemand heeft iedereen lief’

INTERVIEW MET BERT BICOU

DOOR ANTJE VAN DER HOEK

Op zijn eigen website (www.bertdicou.com) staat te lezen dat Bert Dicou graag schrijft. Hij schreef dan ook vele film-recensies en artikelen in AdRem, het remonstrants maandblad waarvan hij momenteel hoofdredacteur is. En van deze reeks Goddeeltjes is hij de eindredacteur en schrijft hij over Jezus. Wie echter is hijzelf en waarin wortelt zijn eigen spirituele belangstelling en betrokkenheid?

Blijde vorm van spiritualiteit

‘Een opmerkelijke godsdienstige input in mijn jonge leven had mijn opa van moederskant. Hij wist alles van het kippenbedrijf (mijn familie woont op de Veluwe) maar was vooral een man van de geest. Een buitengewoon hartelijke man, maar ook een idealist van het zuiverste water. Zijn hele leven actief met esperanto, Belamy (afschaffen van het geld), antimilitarisme, dat alles gecombineerd met een christelijk-religieuze vervoering die zich nauwelijks binnen aanvaardbare grenzen liet

dwingen. Op menige verjaardagsvisite werd het gezellige gesprek op een gegeven moment onderbroken door een getuigenis. Opa liet zich weer eens meeslepen en begon dan een monoloog over de God die ons zo liefheeft dat hij zijn eniggeboren Zoon naar de aarde zond.'

Welke invloed oefende dat op jou uit?

'Achteraf bezien was het toch wel indrukwekkend. Het mooiste was zijn authentieke, intense vreugde. Onbewust moet ik me toen eigen hebben gemaakt dat het christelijk geloof een vrolijke, blijde vorm van spiritualiteit is. Bevrijdend. Zo ervaar ik het nog steeds. Mij voorzag hij al jong van allerlei brochures. Ongetwijfeld onder invloed van deze stroom schreef ik in de brugklas een opstel waarin ik haarfijn uitlegde waarom de evolutietheorie onzin is.'

Zijn er nog andere invloeden die je hebben gevormd?

'Mijn opa van de andere kant zorgde voor de nuchtere tegenhang. Er moesten niet te veel woorden aan zulke zaken worden vuilgemaakt, en als de bijbehorende daden in zijn ogen niet overeenkwamen met de woorden, dan kon je wel ophouden. Mijn kritische instelling moet ik wel van hem geërfd hebben.'

Oecumenisch

Op de vraag hoe hij ertoe kwam van deze belangstelling ook z'n vak te maken, stelt hij:

‘Ik heb met overtuiging het vak theologie gekozen, hoewel het wel mijn tweede keus was. Ik was (en ben) een echte bèta. Mijn eerste studie was scheikunde, wat ik een jaar lang gedaan heb. Daarna wilde ik de meest omvattende studie gaan doen die er is. Ik wilde weten ‘hoe het zat’– alles. Daar moet ik nu wel een beetje om lachen. Ik weet nu wel redelijk hoe het zit met de Edomieten, waar ik als vakspecialist Oude Testament twee boeken en een reeks artikelen over heb geschreven. Niet de theologie, maar het kloosterwezen heeft me bij het geloof gehouden. Misschien al voor mijn twintigste kwam ik regelmatig bij de kapucijnen, die in hun klooster in Velp een soort vormingsweekenden organiseerden. Franciscaanse spiritualiteit en bezinning op levensvragen. Die mannen die in broederlijke gemeenschap de navolging van Christus probeerden te praktiseren, die zich zo gastvrij betoonden en jan en alleman in hun midden toelieten, waren voor mij een roerend voorbeeld van praktisch christen zijn. Taizé raakt mij ook enorm. Het leven met mijn vrouw en kinderen was en is een grote bron van vreugde. Maar als ik geen gezin had gehad, was ik ernstig in de verleiding van een kloosterleven gekomen.

De vaste regelmaat van bidden, studeren, eenvoudig praktisch werk, eenvoudige verbondenheid met anderen lijkt mij heel aantrekkelijk.’

Daaruit spreekt ook een sterk oecumenische oriëntatie.

‘Ja, ik denk oecumenisch. De rooms-katholieke liturgie vind ik mooi en krachtig. Alleen al het knielen. (En het vaste prik gezongen *Agnus Dei*, zie mijn boekje). Maar van de vrijzinnige kerkdienst houd ik ook erg. De eerste keer dat ik zo’n dienst meemaakte, was ik meteen verkocht. Geen grote woorden, direct, persoonlijk, eenvoudig, stijlvol. Mijn ontdekking van de vrijzinnigheid is van later datum. Toen ik na een paar jaar in de wetenschap bedacht dat ik best in de kerk aan het werk zou willen, pakte ik mijn boek met overzicht van kerkelijke groepen en stromingen en ontdekte dat er kleine kerkjes bestonden met een religieuze cultuur die mij aansprak. Het zelf onderzoeken van de waarde van geloofswaarheden, nadruk op persoonlijke invulling, het voluit accepteren van het bijbelonderzoek en natuurwetenschappelijk onderzoek, de cultuurgerichtheid. En: geen achterhaald gedoe over of homo’s nu wel of niet aan het avondmaal mochten en mochten trouwen. Via de NPV kwam ik bij de remonstranten terecht. Dat is nu “mijn kerk”. Of liever gezegd, “kerkje”, want ik voel me verbonden met alle christenen (dat zijn er 2,3 miljard) en dan stellen die paar duizend natuurlijk niet veel voor.’

Een geloofsbelijdenis, welbeschouwd

In reactie op de vraag naar schoonheid en troost droeg je het onderstaande gedicht van Elizabeth Bishop aan, een Amerikaanse dichteres. Waarin schuilt daarin voor jou schoonheid en troost?

‘De schoonheid ligt op straat. Als je maar goed kijkt. Elizabeth Bishop is een dichteres die heel goed kan kijken en het dan zo kan vertellen dat de lezer het tot in alle details voor zich ziet. En dan nog een stukje dieper gaat, opmerkt wat er eigenlijk aan de hand is. Ik ben dol op zulke poëzie. Die laatste regel is welbeschouwd een geloofsbelijdenis, een belijdenis die mij zeer aanspreekt.’

Werpt het ook nog een licht op Jezus, jouw onderwerp in deze reeks?

‘In het gedicht komen hemel en aarde bij elkaar op een manier die mij ontroert. Echte mensen, de wereld zoals zij is. En wat daar dan van gene zijde doorheen breekt. Precies het verhaal van Jezus.’

Pompstation

O, maar smerig dat het is!
– dit kleine pompstation,
doordrenkt van olie, ervan vergeven
tot een onrustbarend peil van
gelijkmatige zwarte doorschijnendheid.
Voorzichtig met die lucifer!

Vader draagt een overall
smerig en oliedoordrenkt,
te krap onder de oksels,
en enige brutaalvlugge van vet
glimmende zoons helpen hem
(het is een familiepomstation),
allemaal even grondig vies.

Wonen zij in het pompstation?
Achter de pompen bevindt zich een
betonnen veranda waarop
een stel rieten ronde krukjes staat,
gedeukt en doortrokken van het vet;
op de rieten divan ligt
een smerige hond, op zijn dooie gemak.

Een paar stripboeken verlenen
de enige kleurige noot –
enige kleur. Ze liggen
op een grote doffe lap
die een krukje (een van het stel)
bedekt, naast een
grote harige begonia.
Waarom die vreemde plant?
Waarom het krukje?
Waarom, o waarom die lap?
(Versierd met margrietten in
kettingsteek, geloof ik,
en zwaar van het grijsgrauwe haakwerk.)

Iemand heeft de lap met borduurwerk versierd.
Iemand geeft de plant water,
of oliet hem wellicht. Iemand
zet de rijen blikken zo neer
dat zij zachtjes prevelen
tegen opgewonden auto's
ESSO-SO-SO-SO.
Iemand heeft iedereen lief.

(VERTAALD DOOR J. BERNLEF,
OPGENOMEN IN ALFABET OP DE RUG GEZIEN)

Elizabeth Bishop (1911 - 1979)

COLOFON

www.uitgeverijmeinema.nl

Boekverzorging:
Marjorie Specht en Godfried Vonk,
www.ontwerpkantoor.nl

Illustraties:
Marjorie Specht

ISBN 978 90 211 4357 6
NUR 700

© 2014 Uitgeverij Meinema, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Jezus

uit de serie Goddeeltjes

Wij geloven in Jezus, een van Geest vervulde mens,
het gelaat van God dat ons aanziet en verontrust.
Hij had de mensen lief en werd gekruisigd
maar leeft, zijn eigen dood en die van ons voorbij.
Hij is ons heilig voorbeeld van wijsheid en van moed
en brengt ons Gods eeuwige liefde nabij.

Bert Dicou

*predikant in de doopsgezinde–remonstrantse gemeente Hoorn &
directeur van het Arminius Instituut (Vrije Universiteit)
in Amsterdam*

Meinema

www.uitgeverijmeinema.nl

Remonstranten

www.remonstranten.org

